

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. III. Deus dat omnibus peccatoribus gratiam, saltem remotè sufficientem, quam vis non omni tempore, sed solùm aliquando pro loco & tempore, ita ut, si homo peccator illâ bene uteretur, daret ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

Itaque rectè præcipitur cuilibet peccatori Pœnitentia, etiam excecato & maxime obdurato, ut cum se non posse pœnitere speraverit, id est, cum se perpexerit non pœnitere, nec facile posse propter corruptionem naturæ, medicinam requirat, id est, gratiam pœnitendi postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter; utique his omnibus qui sic petunt, & tantum petunt, quomodo & quantum res tanta petenda est.

Quamvis ergo Deus non det omnibus gratiam efficacem pœnitendi, neque gratiam sufficientem proximè, nemini tamen negat gratiam saltem remotè sufficientem, id est, non subtrahit illam quantum in se est positivè & ex intentione, ita ut aliis causis, ad effectum, id est, ad actum veræ Pœnitentiæ ponendum, factis dispositis, nolit ex sua parte concurrere ad positionem effectus, id est, ad actum veræ Pœnitentiæ. Quin immo & erit

CONCLUSIO III.

Deus dat omnibus peccatoribus gratiam, saltem remotè sufficientem, quamvis non omni tempore, sed solum aliquando pro loco & tempore, ita ut, si homo peccator illà bene uteretur, daret ulterius auxilium, usque ad illud, quod proximè sufficeret.

Quòd Deus non det omnibus gratiam proximè sufficientem, probatur ab aliquibus exemplo hominis iusti, qui cum indigeat specialis gratiæ auxilio tum ad eliciendos actus supernaturales, tum etiam ad perseverandum diù in observatione legis naturalis; illud tamen auxilium sæpè obtinere debet per orationem. Nam, ut ait Innoc. in Epist. ad Conc. Cartag. tentationes à nobis vinci non possunt, nisi gratia Dei in nos implorata descendat.

Quod etiam docet Cælestinus in Epist. ad quosdam Galliarum Episcopos cap. 6. ibi: Neminem, etiam Baptismatis gratiâ renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias nisi per quotidianam adiutorium Dei (utique imploratam) perseverantiam bonæ conversationis acciperit.

Et hinc præceptum orationis tempore tentationis. Orate, inquit Christus ad discipulos Matth. 26. v. 41. ut non intretis in tentationem. Ad quid enim necessaria est oratio,

si semper habetur auxilium proximè sufficiens ad tentationes evincendas, & perseverandum in iustitia?

Respondeo, ut vincat tentationes, & perseveret in iustitia; neque enim solum orare oportet, ut possimus proximè vincere, & perseverare, sed multò amplius ut vincamus, & perseveremus; quia, ut ait Sanctus Augustinus lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 15. Tunc utile est velle cum possumus, & tunc utile est posse cum volumus, nam quid prodest, si quod non possumus, volumus, aut si quod proximè possumus, nolimus?

Ut autem velimus, & faciamus, quod proximè facere possumus, Deus operatur in nobis per auxilium gratiæ efficacis, ad quod obtinendum sæpè necessaria est oratio, quamvis subinde non orantibus detur, ut patet in Apostolo, qui de seipso dicebat 1. Cor. 15. v. 9. & 10. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum.

Atque ut ostenderet (inquit Sanctus Augustinus lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 5.) & liberam arbitrium mox addidit: Et gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi..... Tamen ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continud subiunxit: Non ego autem, sed gratia Dei mecum; id est, non solus, sed gratia Dei mecum ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo. Ut autem de celo vocaretur, & iam magnâ & efficacissimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita eius erant magna, sed mala.

Eius, inquam, id est, Pauli; alioquin, ut ait Sanctus Augustinus Serm. 94. de diversis cap. 4. Saulus ad orationem Stephani pertinebat. Adhuc grassabatur, & iam pro illo Stephanus exaudiebatur. Et Serm. 1. de S. Stephano cap. 4. Nam si Stephanus sic non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.

Consonat id quod scribit idem S. Doctor lib. de Bono persever. c. 22. Cur non potius ita dicitur. Et si qui sunt nondum vocati, pro eis ut vocentur oremus? Fortassis enim sic prædestinati sunt (in intentione Dei) ut nostris orationibus (in executione) concedantur, & accipiant eandem gratiam quâ velint esse atque efficiantur electi.

Enimverò, ut subtiliter consideravit Doctor Subtilis 1. dist. 41. n. 11. Volens ordinatè finem, & ea, que sunt ad finem, prius vult finem, quam aliquid entium ad finem, quia propter finem alia vult: ergo cum in toto processu, quo creatura beatificabilis perducitur ad perfectum finem, finis ultimus sit beatitudo perfecta, Deus volens huic aliquid istius ordinis, primò vult huic creatura beatificabili finem, & quasi posterius vult sibi alia, que sunt in ordine illorum, que pertinent ad illum finem; sed gratia, fides, merita, & bonus usus

Matth. 26. non solum ut possimus proximè vincere tentationes, sed etiam ut eas vincamus. S. Aug.

123. quam videriam Deus in nobis operatur per auxilium gratiæ efficacis, quod Apostolo datum fuit ab ipse propter orationem. 1. Cor. 15. S. Aug.

124. sed non sine oratione aliena pro ipso. S. Aug.

125. Volens ordinatè finem, de media, prius vult finem, ex Scoto.

usque liberi arbitrii omnia ad istum finem sunt ordinata, licet quaedam remotius, & quaedam propinquius: ergo primum isti vult Deus beatitudinem, quam aliquid istorum; & prius vult ei quodcumque istorum, quam praevidet ipsum habiturum quodcumque istorum: igitur propter nullum istorum praevisum, vult ei beatitudinem in intentione.

Non enim Sancti in hac vita sic sunt vocati (ait Divus Augustinus lib. de Corrept. & Grat. cap. 7.) ut non essent electi, propter quod dictum est: Multi sunt vocati, pauci vero electi; sed quoniam secundum propositum (non suum, sed Dei) vocati sunt, profecto electi sunt (ad regnandum cum Christo) per electionem gratiae, non precedentium meritorum suorum; quia gratia illis est omne meritum.

Verumtamen, ut scribit S. Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 35. Deus his, quos elegit sine meritis, dat unde ornentur & meritis. Et frustra dicitur, quod ratio operandi non fit in electis, cum etiam ad hoc operentur, ut electi sint.

Et ibidem cap. 36. Quamvis quod statuit Deus, nulla possit ratione non fieri, studia tamen non colluntur orandi, nec per electionis propositum, liberi arbitrii devotio relaxatur, cum implenda voluntatis Dei, ita sit praedeterminatus effectus, ut per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum; & qui bona gesserint, non solum secundum propositum Dei, sed etiam secundum suam merita coronentur. Quoniam (ut fuit dixit Divus Augustinus Serm. 7. de Verbis Domini) quos vult Dominus, hos elegit, elegit autem & secundum suam gratiam (in intentione) & secundum illorum iustitiam in executione.

Siquidem, ut optime advertit Caesellinus Papa Epist. ad quosdam Gall. Episcopos cap. 12. Tanto est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quae sunt ipsius dona. Nostra, inquam, quia facta sunt per liberum arbitrium; sua autem, quia ipse per suam gratiam operatur in omnibus posse & velle pro bona voluntate. Hinc Divus Augustinus lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 6. Cui, interrogat, redderes coronam iustis, inderes, si non donasset gratiam misericors Pater?

Quod probe intelligens Conc. Trident. sess. 6. c. 16. ita scribit: Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita aeterna, & tamquam gratia filius Dei per Christum Iesum misericorditer promissa; & hancquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Non enim, inquit Apostolus. Hebr. 6. v. 10. iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministravit sanctis, & ministratis. Id est, operis meritorum.

Deus namque ab aeterno praevidens hunc actum

ex talibus principis electionem vult ipsam ordinatum ad premium, & ita actu voluntatem suam ordinando ipsum ad premium, vult ipsum esse meritum, qui secundum se consideratus abique tali acceptatione divina, secundum iustitiam iustitiam non fuisse dignus tali premio ex intrinseca bonitate. Ita Scotus 1. dist. 17. q. 3. n. 26.

Itaque elegit Deus fideles (teste Divo Augustino lib. de Praedest. SS. cap. 17.) sed ut sint; non quia iam erant. Apostolus Iacobi dicit: Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & haeredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Eligendo ergo facit divites in fide, sicut haeredes regni. Haec quippe in eis hoc eligere dicitur, quod utitur eis iustitiae, eos elegit.

Elegit, inquam, electione gratiae, juxta Augustinum Epist. 105. non debent, electionem quae eligentibus facti ipse, non inventi; per electionem non secundum iustitiam (id est, ut loquitur lib. 1. ad Simpl. q. 2. meritorum, quae post iustificacionem gratiae proveniunt) sed electione secundum gratiam (id est, ut ibidem ait, liberalitate donorum Dei, ne quis de operibus extollatur) gratia enim, inquit Apostolus Eph. 2. v. 8. estis salvati per fidem & hoc non ex vobis, sed Dei donum est; non ex operibus, ut ne quis gloriatur.

Et quoniam propositum Dei manet ut iustifiet credentes (ut rursum verbis S. Augustini ad Simpl. citato) sed inventis operibus, quae iam eligat secundum iustitiam ad regnum caelorum. Haec est illa electio, quae non praedicit iustificacionem, sed electionem iustificacionis. Nemo enim hac electione eligitur, nisi iam distans ab illa, quae iustitiam. Unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non videtur quomodo dictum sit nisi praesentia, id est praedestinatione.

Nam testimonio eiusdem S. Doctoris lib. de Bono perlev. cap. 18. Praedestinatio significatur etiam nomine praesentia, sicut ait Apostolus. Non repulit Deus plebem suam, quam praescivit. Hoc quod ait, praescivit, non recte intelligitur, nisi praedestinavit. Praesent enim intelligitur, quae secundum electionem gratiae salvas fuerat ipse facturus: hoc est ergo praedestinavit: sine dubio enim praescivit, si praedestinavit; sed praedestinasse, est hoc praesentisse, quod fuerat ipse facturus.

Quae cum ita sint, liquet profecto, ex necessitate orationis pro quotidiano auxilio, non efficaciter colligi defectum gratiae proximae sufficientis; nam etsi homo certus esset, se habere gratiam proximae sufficientem, immo certus, quod Deus ab aeterno ipsi praeparasset gratiam efficacem, equidem adhuc orate deberet, quia forte non decrevit in tempore illam dare, nisi praevia hominis oratione.

Melius ergo probatur defectus gratiae proximae sufficientis, exemplo infidelium, & parvulorum. Quot enim non sunt, & fuerunt infide-

Sancti prius sunt electi quam vocati à Deo. S. August.

126. Deus his, quos elegit sine meritis, dat unde ornentur & meritis, ex S. Prospero.

Per electionem propositum non laxatur liberi arbitrii devotio. S. Prosper.

127. Deus vult nostrum esse merita, quae sunt ipsius dona. Caesellinus.

S. August.

Conc. Trid.

Hebr. 6.

Scotus.

128. Deus electi sunt ut sint. Ita dicitur in libro Iacobi.

129. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & haeredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Eligendo ergo facit divites in fide, sicut haeredes regni. Haec quippe in eis hoc eligere dicitur, quod utitur eis iustitiae, eos elegit.

130. Ita dicitur in libro Iacobi.

131. Ita dicitur in libro Iacobi.

132. Ita dicitur in libro Iacobi.

133. Ita dicitur in libro Iacobi.

134. Ita dicitur in libro Iacobi.

135. Ita dicitur in libro Iacobi.

136. Ita dicitur in libro Iacobi.

137. Ita dicitur in libro Iacobi.

138. Ita dicitur in libro Iacobi.

139. Ita dicitur in libro Iacobi.

140. Ita dicitur in libro Iacobi.

141. Ita dicitur in libro Iacobi.

142. Ita dicitur in libro Iacobi.

143. Ita dicitur in libro Iacobi.

144. Ita dicitur in libro Iacobi.

145. Ita dicitur in libro Iacobi.

146. Ita dicitur in libro Iacobi.

147. Ita dicitur in libro Iacobi.

148. Ita dicitur in libro Iacobi.

149. Ita dicitur in libro Iacobi.

150. Ita dicitur in libro Iacobi.

151. Ita dicitur in libro Iacobi.

152. Ita dicitur in libro Iacobi.

153. Ita dicitur in libro Iacobi.

154. Ita dicitur in libro Iacobi.

155. Ita dicitur in libro Iacobi.

156. Ita dicitur in libro Iacobi.

157. Ita dicitur in libro Iacobi.

158. Ita dicitur in libro Iacobi.

159. Ita dicitur in libro Iacobi.

160. Ita dicitur in libro Iacobi.

161. Ita dicitur in libro Iacobi.

162. Ita dicitur in libro Iacobi.

163. Ita dicitur in libro Iacobi.

164. Ita dicitur in libro Iacobi.

165. Ita dicitur in libro Iacobi.

166. Ita dicitur in libro Iacobi.

167. Ita dicitur in libro Iacobi.

168. Ita dicitur in libro Iacobi.

169. Ita dicitur in libro Iacobi.

170. Ita dicitur in libro Iacobi.

171. Ita dicitur in libro Iacobi.

172. Ita dicitur in libro Iacobi.

173. Ita dicitur in libro Iacobi.

174. Ita dicitur in libro Iacobi.

175. Ita dicitur in libro Iacobi.

176. Ita dicitur in libro Iacobi.

177. Ita dicitur in libro Iacobi.

178. Ita dicitur in libro Iacobi.

179. Ita dicitur in libro Iacobi.

180. Ita dicitur in libro Iacobi.

infideles, quibus fides nunquam fuit annu-
ciata? Quis autem dicit Scriptura? Quomodo
inveniantur, in quem non crederunt? Aut quomodo
credent ei, quem non audierunt? Quomodo au-
tem audient sine predicante? Quomodo vero predi-
cabunt nisi mittantur? Rom. 10. v. 14. & 15.
Ergo omnes illi, quibus nunquam annuncia-
tum fuit Evangelium Christi, non habuerunt
auxilium proximè sufficiens ad credendum;
consequenter ad obtinendam remissionem pec-
catorum; & salutem æternam, nam juxta
Apostolum Hebr. 11. v. 6. Sine fide impossibile
est placere Deo.

De parvulis res etiam est clara in omnibus
illis, quibus ob defectum alicujus cause, ad
applicandum remedium peccati originalis re-
quiritur, illud remedium non applicatur; pu-
ta ex defectu aquæ, ex defectu ministri, ex
defectu causarum naturalium, quibus indiget
parvulus, ut in lucem edatur, & editus vivat,
donec ad Baptismum perveniat.

Et quamvis hæc omnia adessent, nondum
laboratur auxiliū proximè sufficiens, nisi
minister foret à Deo sufficienter proximè
preparatus & excitatus ad volendum baptiza-
re, ita quod, formaliter loquendo, ipsa exci-
tatio proximè sufficiens ad baptizandum, sola
sit medium proximè sufficiens ad salutem par-
vuli; certum autem est, illud medium non
semper omnibus adesse.

Quin immo, causa parvulorum videtur ex
illis fuisse; quæ D. August. moverunt, ut
dicitur Apostoli: Qui omnes homines vult salvos
fieri, non intelligeret de omnibus omnino ho-
minibus; eod quod videamus infantes mori si-
ne Baptismo, tamen nec ab ipsorum volun-
tate, neque à voluntate parentum aut Ecclesie
pendet, ut Baptismum suscipiant.

Quid dicam, inquit S. Augustinus lib. de
Bono persev. c. 12. quod parvulus aliquando an-
tiquam illi per ministerium baptizantis succurrit
posuit, exspirat? Merumque enim festinantibus pa-
rentibus, & paratis ministris, ut Baptismus parvulo
datur, Deo tamen nolente non datur, qui cum par-
vulum in hac vita non tenuit, ut daretur.

Et Epist. 107. Aliquando cupientibus festinan-
tibus, parentibus, ministris quoque volentibus ac
paratis, Deo nolente non datur, cum repente anto-
quam datur exspirat, pro quo ut acciperet curabatur.
Quæ verba videntur importare positivam Dei
voluntatem, siue volitionem Baptismi istorū
parvulorum; & per consequens positivam
voluntatem non salvandi eos, & non poram
remissionem damnationis.

Ex quo aliqui ulterius inferunt, ejusmodi
parvulos non tantum carere gratiâ proximè
sufficiens ad salutem; sed etiam remotè suffi-
cienti. Respondent autem, Christum eatenus
pro omnibus, etiam his parvulis, mortuum
esse, quatenus communis erat natura; & cau-
sa omnium parvulorum; & quia iuste & piè

credimus, Christum non denegasse ullis par-
vulis meritum suum, nec à fructu suæ passio-
nis apud Patrem exclusisse; ac denique quia
non minus piè affirmare possumus; Christum
voluntate simplicis complacentiæ omnibus
parvulis salutem desiderasse; sicut sibi ipsi vi-
tam concupivit, dependentem tamen à volun-
tate Patris. Breviter, respondent, Chri-
stum pro omnibus omnino hominibus mor-
tuum esse quod ad magnitudinem & potentiam
pretii; & quod ad usam pertinet causam ge-
neris humani.

Quæ videtur esse sententia S. Prosperi resp.
1. ad object. Vincent. ibi: Quod ergo ad mag-
nitudinem & potentiam pretii, & quæ ad usam
pertinet causam generis humani, Sanguis Christi
redemptio est totius mundi. Sed qui hoc saculum sine
fide Christi, & sine regenerationis Sacramento per-
transierunt, redemptionis alteri sunt. Cuius itaque
propter usum omnium naturam, & usum omnium
causam à Domino nostro in veritate suscipiam, rectè
omnes dicantur redempti, & tamen non omnes à
captivitate sunt eruti, redemptionis proprietas hanc
habere penes illos est, de quibus Princeps mundi mis-
sus est foras, & tam non vasa diaboli, sed membra
sunt Christi. Hæc ille.

Profus redemptionis proprietas penes illos
solum est, qui membra sunt Christi redemptionis
proprietatis, inquam, proprietas, id est, redemptio
activa & passiva; propriissime enim dicitur re-
demptus, pro quo non tantum oblatum est
pretium sufficiens; sed etiam pro quo fuit
acceptatum, & qui ratione illius fuit à capi-
tativitate liberatus.

Et hoc est quod dicunt Patres Concilij
Tridentini sess. 6. c. 3. Verum est ille (Chri-
stus) pro omnibus mortuus est; non omnes tamen
mortis eius beneficium recipiunt, sed si dimittant,
quibus meritum passionis eius communicatur.

Ut autem scires, de quo beneficio loquan-
tur, statim adjungitur: Nam sicut reverè homines,
nisi ex semine Ade propagati nascerentur, non nase-
cerentur iusti; cum ex propagatione, per ipsum
dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant
ita, nisi in Christo renascerentur, nunquam iusti-
ficentur; cum ea renascentia per meritum passionis
eius gratia, quæ iusti sunt, illis tribuatur.

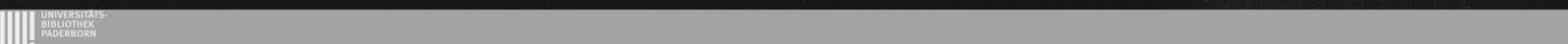
Loquitur ergo de beneficio justificationis.
Ac proinde illi propriissime redempti sunt, &
mortis beneficium recipiunt, quibus ex me-
rito passionis Christi communicatur efficax
gratia ad se convertendum ad suam ipsorum
justificationem; eidem gratiæ liberè assentien-
do & cooperando. Mors Christi (inquit Prop-
sper supra) non ita impensa est humano generi, ut ad
redemptionem eius (id est, actualem liberatio-
nem à peccato) etiam qui regenerandi non erant
pertinerent; sed ita, ut quod per unicum exemplum
gestum est pro universis, per singulare Sacramentum
celebraretur in singulis. Potatum quippe immortali-
tatis, quod concessum est de infirmitate nostra

S. Prosp.

134.

Redemptio
nis pro-
prietatis pe-
nes illos,
solum est,
qui membra
sunt Christi.

S. Prosp.

& virtute divinâ, habet quidem in se ut omnibus proficiat, sed si non bibitur, non medetur.

135.
Non ideo
tamen alii
omni defici-
tuuntur be-
neficio
mortis
Christi.

S. Prosper.

Joan. 11. v.
51. & 52.

Joan. 1. v. 11.
12. & 13.

Joan. 1. v. 10.

Ephes. 1. v. 8.

136.

De parvulis
& infidelibus,
qui nullam om-
nino gratiam
repperunt,
dici non potest,
quod redimi
noluerint.

137.

Sed numquid ideo, qui non regenerantur, sive parvuli, sive adulti, omni prorsus destituntur beneficio mortis Christi? Nequaquam.

Audiamus S. Prosperum resp. 9. ad c. Gall. Cum itaque rectissime dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus, propter veram humane nature susceptionem, & propter concurren-
tiam primo homine omnium perditionem; potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit. Dicit enim Evangelista: Quia Iesus mortuus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei dispersos congregaret in unum. In sua enim venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Diversa ergo ab istis fors eorum est, qui inter illos censentur, de quibus dicitur: Mundus eum non cognovit, ut post secundum hoc dicit Redemptor mundi, dedit pro mundo sanguinem suum, & mundus redimi noluit: quia lucem tenebrarum non receperunt: & tenebrae receperunt, quibus dicit Apostolus: Eritis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.

Adde quod habet Sent. 9. ad cap. Gall. Qui dicit, quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus: non ad Sacramenti virtutem, sed ad infidelium respicit partem: cum sanguis Domini nostri Iesu Christi pretium totius mundi sit: à quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt; aut post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi. Ubi nota ly Redimi noluerunt.

Et verò qui nec in se, nec in alio habuit gratiam, vel remotè sufficientem, quâ lucem recipere posset, tamen vellet; nonne de illo rectè dicitur: Delectatus captivitate redimi noluit? Nonne verius diceretur: Extraneus est ab hoc pretio, quia Christus eum redimere noluit? Si ergo aliqui parvuli nullam omnino gratiam receperunt, quâ possent erui à captivitate, quomodo de illis rectè dicitur: Extranei sunt ab hoc pretio, quia redimi noluerunt?

Consimiliter infideles, qui Evangelium non audierunt, ac proinde de quibus nullo modo dici potest secundum D. Augustinum lib. de Corrupt. & grat. c. 7. Crederent si vellet, existimas, quia de illis dici potest: Extranei sunt ab hoc pretio, quia redimi noluerunt; eo dato, quod nunquam habuerint gratiam, vel remotè sufficientem, ad Evangelium audiendum?

Noli existimare; sed dic, & intus dic, quia sic est ut dicis, vel Christus omnes omnino homines noluit redimere, vel omnes ex meritis passionis ejus acceperunt gratiam, saltem remotè sufficientem, quâ possent redimi, si vellet ipsi, vel alii pro ipsis.

Nec recurreris ad peccatum originale; quia

redemptio hoc peccatum supponit: ergo vel propter illud Christus aliquos redimere noluit, vel si eo non obstante omnes voluit redimere, ex illa voluntate aliquid omnibus confertur, cum quo possent redimi per loquendo, si ipsi vel alii pro ipsis vellet.

Hinc S. Prosper lib. 2. de Vocat. Gent. c. 23. arbitratur, nec irreligiosè credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines (non tantum extra uterum, sed etiam in ipso utero materno, nulla est enim ratio disparitatis) ad illam perveniant gratie partem, quæ semper est impensa universis nationibus, quâ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem uterentur.

Bene, inquam, non tantum moraliter, quasi culpabiliter deberent aliquid omittere, vel facere, unde Baptismus parvulis negatur, sed etiam naturaliter in causis naturalibus; ad eò, ut licet absque ulla sua culpa, necessitates hoc vel illud necessarium ad natiuitatem prolis ex utero, vel ad Baptismum prolis ex utero nate, nihilominus illud omittentes, in causa sint, cur proles per ipsos non iuvetur, cum aliis per se loquendo posset iuari.

Sed contra, inquit aliquis cum Vasquezio 1. p. dist. 96. n. 9. Quis dicat Deum parentibus remedia sufficientia commisisse, si nullâ humanâ providentiâ ipsi præcavere possunt immaturam mortem infantis, quæ absque ulla culpa ipsorum contingit, ut in casibus ab Augustino expressis?

Parum ergo refert, si mulier pragens domo liberè exeat, liberè etiam cubet cum parvulo in lecto, si postea casu, quem providere non potuit, infans immaturè sine Baptismo moriatur, ut dicamus curæ ipsius, aut alterius remedium Baptismi, qui applicari posset, fuisse commissum.

Resp. multum referre; quia, ut ait S. Prosper supra: Omnia exordia parvulorum, totaq. illa principia necdum rationalis infantie sub arbitrio s. Parentis iacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis nisi per alios consuli potest: & consequens est illos ad eorum pertinere consortium, quorum vel recto vel pravo aguntur affectu.

Et quamvis ille liber exitus mulieris pragens non sit pravus formaliter, est tamen pravus materialiter, quia si mulier sciret illum fore impedimentum Baptismi, peccaret sic exeundo, cur hoc, nisi quia curæ illius commissum est remedium Baptismi, etsi hic & nunc excusetur ab applicatione illius remedij, propter ignorantiam, aut bonam fidem?

Saltem ex hoc apparet generalis gratia Dei, etiam circa illos parvulos, quod ita dispo- fuerit causas omnes, tam naturales, quam liberas, ut si unaquaque ageret, sicut posset agere, parvulus perveniret ad gratiam Baptismi, v. g. si mulier non exiret, sicut posset, si vellet, non exire.

Quid

Quid ergo ad D. Augustinum? Respon-
deo, ipsum locis allegatis, & aliis similibus,
non negare omnem potentiam Baptismi, sed
tantum potentiam proximam; adeoque affir-
mare impotentiam proximam ortam ex causa
inculpabili formaliter, licet libera.

Sanè multis parvulis Deum providisse re-
medium Baptismi in parentibus, qui tamen
sine Baptismo moriuntur, non est dubium,
illis scilicet omnibus, qui ex culpabili negli-
gentia, vel certè malitiâ parentum non
baptizantur, cum facile possent baptizari si
parentes vellent.

De hoc casu sic August. supra lib. de Bono
perlev. c. 12. Neque enim sato cogitur Deus illis
infantibus subvenire; illis autem non subvenire,
cum sit utriusque causa communis; aut res humanas
in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi-
tationibus operantibus, cum rationales damnanda &
liberanda sint anima, quandoquidem nec passer cadit
in terram sine voluntate Patris nostri, qui in calis est;
aut parentum negligentia sic tribuendum est, quod
parvuli sine Baptismo moriuntur, ut nihil ibi agant
operans iudicia, tamquam ipsi, qui hoc modo male
moriuntur, parentes sibi negligentes voluntate pro-
pria, de quibus nascuntur, elegerint.

Et continuò adjungit: Quid dicam quod par-
vulus &c. ut exemplo parvulorum probet con-
tra Pelagianos, & Semipelagianos, gratiam
Baptismi non dari ex merito, sive proprio,
sive parentum, sed ex mera Dei benigni-
tate.

Hinc lib. de Grat. & lib. arbit. c. 22. Et
aliquando, inquit, filius infidelium profatur hæc
gratia, cum occulta Dei providentia in manus pio-
rum quomodocumque pervenit; aliquando autem
fidelium filii non eam consequuntur aliquo impedi-
mento existente, ne possit periclitantibus subveniri.

Itaque Deo volente isti datur Baptismus,
& Deo nolente huic non datur, quia si Deus
absolutè voluisset, & huic daretur; quia au-
tem solum voluit conditionatè, id est, quan-
tum est ex parte sua, si reliqua concurrerent,
noluit verò propter certas rationes illum con-
cursum, ideo absolutè noluit ut Baptismus
huic daretur, etiam festinantibus parentibus,
& paratis ministris, quod non est contra gene-
ralem voluntatem omnes salvandi, sive gra-
tiam sufficientem, quâ possent omnes salvari
si vellent; sed tantum ostendit, esse partem
generis humani, quæ specialibus beneficiis
provehitur ad summam atque æternam sa-
lutem.

Enimverò ad hoc ut Deus dicatur propriè
velle omnes salvos fieri, etiam infantes, qui sine
Baptismo moriuntur, non requiritur quòd suf-
ficiat actionem causam, quæ possunt infan-
tibus mortem præmaturam inferre, sed sufficit,
quòd vult ex vera intentione salvandi omnes
quantum in ipso est conferre media per se suffi-
cientia, ut parvuli salutem consequantur; estò

per accidens illa media impediatur. Sic dedit
principia naturalia, quibus parvulus in lucem
edi possit, dedit parentes, & ministros Ecclesiæ,
qui per se loquendo possunt Baptismum adhi-
bere, quòd si ex malitia aut negligentia nolint
adhibere, vel per causam naturalem, aut per
malitiam aliorum impediatur, quò minus
hic & nunc possint, per accidens est.

Nonne frequenter videmus adultum pec-
catorem in amentiam incidere, vel subito oc-
cidi, antequam hic & nunc possit poenitere? Et
hunc tamen Deus vult salvum fieri (sed vo-
luntate antecedente) quamvis salus ejus per
accidens impediatur, Deo absolutè nolente
eum poenitere, quia per peccatum positivè se
reddidit indignum gratiâ efficaci poenitendi.

Confirmatur exemplo Regis, qui vult
omnes subditos rectè vivere, quando ex sin-
cero affectu rectæ vitæ omnium, adhibet le-
ges rectas; & dat subditis occasionem suffi-
cientem juxta illas vivendi, quamvis aliquando
ad evitanda majora mala permittat, immo
velit positivè aliquam occasionem minoris ma-
li (quam tamen absolutè posset remove)
ita exigente bono communi; & præsertim si
subditus positivè se reddidit indignum remo-
tione illius occasionis.

Cùm ergo parvuli per peccatum originale
positivè demeruerint gratiam efficacem, sive
remotionem omnium illorum, quæ aliquo
modo possent impedire susceptionem Bap-
tismi; & per consequens parvulorum salutem,
nulla ipsis sit injuria, si Deus positivè nolit
illa remove; & nihilominus ex sincero affectu
vult positivè illos salvos fieri, quia dat media,
sufficientia per se ad Baptismum consequen-
dum, & per consequens salutem, licet illa
media hic & nunc culpabiliter vel inculpabi-
liter non adhibeantur.

Scitè proinde dixit S. Prosper in resp. ad 3.
object. Vincent. Omnium quidem hominum Deus
creator est, sed nemo ab eo ideo creatus est ut periret;
ut enim nascantur homines, conditoris est benefi-
cium: ut autem pereant, prævaricatoris est me-
ritum.

Et hoc est quod aliqui hic respondent, vo-
luntatem illam Dei, quâ vult ut Baptismus
parvulo non detur, esse quidem positivam
respectu illius effectus naturalis, per quem
Baptismus impeditur. attamen solum permif-
sivam respectu damnationis parvuli; cùm ille
effectus seu eventus naturalis sit præter inten-
tionem divinæ providentiæ particularis circa
talem hominem, ex communi scilicet provi-
dentia naturali, quâ illum effectum naturalem
cum reliquis ejusdem ordinis disposuit, non
tamen illo fine, ut hunc vel illum hominem sic
privaret salute æternâ, sed propter statum
universi conservandum, qui labefactaretur,
si Deus non fineret causas, quas condidit,
motus suos agere.

Et

143.

Exemplum
Regis qui
vult omnes
subditos re-
ctè vivere,
c. 10.

144.

Quomodo
voluntas
Dei. quâ
vult ut par-
vulo non
detur Bap-
tismus, sit
positiva, &
quo modo
tantum per-
missiva.

144.

Quomodo
voluntas
Dei. quâ
vult ut par-
vulo non
detur Bap-
tismus, sit
positiva, &
quo modo
tantum per-
missiva.

144.

Quomodo
voluntas
Dei. quâ
vult ut par-
vulo non
detur Bap-
tismus, sit
positiva, &
quo modo
tantum per-
missiva.

Et quidem si ante prævisum peccatum facta fuerit illa dispositio, res conclamata est; si autem post prævisum peccatum, est damnatio fuisse causa finalis, nihil inde incommodi; adhuc enim verissime diceretur: *Nemo à Deo ideo creatus est ut periret*, quia antequam Deus vellet damnationem, jam creatus erat, quod ergo pereat, & Deus positivè velit ejus interitum, prævaricatoris est meritum: nisi enim in Adamo peccasset, secundum dispositionem causarum, quæ erat ante prævisum peccatum, salvus fuisset.

Puto ergo sic Deum disposuisse causas naturales, ut si Adam non peccasset, omnes non solum possent salvari si vellet, sed etiam absolute salvarentur: Adamo autem peccante, omnes quidem possent salvari, licet in penam peccati originalis, vel actualis, aliqui forent damnandi.

145. Objectio. Dices: Deus potuisset ita disponere causas naturales, ut, etiam Adamo peccante, omnes salvarentur, & hoc sine labefactione statûs universi; nam ante prævisum peccatum sic disposuerat.

Responsio. Respondeo, illi videant qui labefactionem illam allegant; ego, ut verum fatear, non video, quare Deus, si voluisset, non potuisset ita disponere causas naturales, ut omnes agerent suos motus naturales, similiter causas liberas, ut omnes agerent suos motus liberos, & nihilominus omnes homines salvi fierent. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur noluerit, penes ipsum est: *Sed posset, inquit, etiam ipsorum (malorum Angelorum) voluntatem in bonum convertere, quoniam omnipotens est. Posset planè* (respondet D. Augustinus lib. 11. de Gen. ad litt. c. 10.) *Cur ergo non fecit? Quia noluit, Cur noluerit, penes ipsum est.*

Si August. Et lib. 14. de Civit. c. 27. sic ait: *Ita factum est, ut nec Deum aliquid futurum lateret; nec præsciendo quemquam peccare compelleret; & quid interesset inter propriam cuiusque præsumptionem, & suam tuitionem, angelicæ & humane rationali creaturæ consequenti experientia demonstraret. Quis enim audeat credere, aut dicere, ut neque Angelus, neque homo caderet in Dei potestate non fuisse? Sed hoc eorum potestati malum non auferre, atque ita quantum mali eorum superbia, & quantum boni sua gratia valeret, ostendere.*

Et verò si Deus sic ordinasset, ut neque Angelus, neque homo caderet, num ideo labefactum statum universi, aut impedivisset, quod minus Angelus aut homo liberos suos motus egisset? Non arbitror; quia de facto sic ordinavit aliquorum vitam, ut nunquam cadant, quamquam liberè agant.

146. Instantia. Contrà, clamat aliquis; *Sed hoc eorum potestati malum non auferre*: ergo si nec Angelus, neque homo cecidisset, Deus aliquid eorum potestati abstulisset.

Solutio. Respondeo; aliquid antecedenter, nego

Consequentiam; aliquid consequenter, concedo totum: id est, abstulisset ipsum actum malum, quia infallibiliter fuisset positus actus bonus; sicuti de facto non dando gratiam efficacem, infallibiliter fuit positus actus malus, quantumvis antecedenter omnino liberè.

Hinc D. Augustinus lib. de Corrept. & grat. c. 10. *Saluberrimè, inquit, confitemur, quod rectissime credimus, Deum Dominum, verum omnium, qui creavit omnia bona valde, & mala ex bono exortura esse præcivisse, & servit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quàm mala esse non sinere, sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; deinde quid posset sue gratiæ beneficium, iustitiæ, iudicium.*

Non ait: *Vi in ea prius esset liberum arbitrium, quia illud fuisset, tamen nulla mala permisisset; sed, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; si enim vel Angelus, vel hominum peccasset, quamquam habuissent potentiam peccandi, tamen illa potentia ex facto illorum non innotuisset: similiter non innotuisset quantum mali illorum superbia, & quantum boni sua gratia valeret; ut ergo hoc ostenderet, noluit Deus actum peccati auferre eorum potestati, id est, noluit actum peccati impedire, sicuti potuisset impedire, etiam salvâ libertate, si voluisset.*

Dices; si potuit impedire: ergo debuit impedire; nam homo qui potest commodè impedire peccatum proximi sui, & non impedit, peccat peccato alieno. Et si respondeas, Deus non potuit commodè impedire, quare quod sit illud incommodum. Ut enim mox dictum fuit, per illud impedimentum non fuisset ablata libertas creaturæ rationalis.

Planè non fuisset ablata libertas in actu primo, sed in actu secundo; numquam enim positus fuisset actus malus, ac proinde consequenti experientiâ creatura rationalis ignorasset se habere potestatem in actu primo malum operandi. Ut ergo conservaretur creaturæ rationali libertas, etiam in actu secundo, planè conveniens erat, ut aliquam relinquere Deum cum auxiliis tantum sufficientibus; ut sic omnimodâ uteretur libertate, & suavitas ejus non tolleretur; nam, inquit Felix de Provid. cap. 1. diff. 7. n. 5. *contra ejus suavitatem est, ut Deus semper auxilio speciali concurrat ad omnes suas actiones.*

Verbo ut absolvam: *Servit Deus magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quàm mala esse non sinere.* Omnipotentissima ergo bonitas ratio fuit sufficiens Deo non impediendi omnia peccata, etsi id potuisset facere salvâ libertate creaturæ rationalis.

Cæterum quantum ad hominem lapsum, nulli

nulli potest esse dubium, quin Deus iustissi-
me propter primum peccatum aliquando lub-
trabat gratiam efficacem ad salutem eternam;
quia tamen nulli daret gratiam sufficientem,
quis ei dicere posset: Cur hoc facis? Pro-
fus convenit quod ita dispersiatur genus huma-
num, inquit Sanctus Augustinus lib. 21. de
Civitate. 12. ut in quibusdam demonstraretur quid
valeat misericors gratia, in ceteris quid iusta vim-
dicta. Neque enim utrumque demonstraretur in om-
nibus, quia si omnes remaneret in penis iuste dam-
natis, in nullo appareret misericors gratia redi-
mendis; rursus si omnes à tenebris transferrentur in
lucem, in nullo appareret severitas (aliàs veritas)
ultionis. In qua propterea multo plures, quàm in illa
sunt, ut sic ostendatur, quid omnibus deberetur. Quid
si omnibus redderetur, iustitiam iudicantis (aliàs
vindictantis) iuste nemo reprehenderet: Quia verò
tam mali exinde liberantur, est unde agantur ma-
xima gratia gratuito commeri liberantur.

Et lib. de Prædest. 55. cap. 8. sic inquit:
Cur autem non omnibus datur fides, fidelem mo-
vere non debet, qui credit ex uno omnes esse in con-
demnationem sine dubitatione iustissimam, ita ut in
iudicio Dei iusta esset reprehensio, etiam si nullus inde
liberatur; unde constat magnam esse gratiam,
quod plurimi liberantur, & quid sibi deberetur, in
eis qui non liberantur, agnoscent.

Item Epist. 105. loquens de Jacob & Esau
sic scribit: Ut cum ex eodem patre, eadem matre,
non concubitu, antequam aliquid egissent boni vel ma-
li, alterum Deus diligat, odit alterum, intelligat Iacob
ex illa massa originalis iniquitatis, ubi fratrem suum,
cum quo habuit communem causam, videt per iustiti-
am meruisse damnari, non nisi per gratiam se po-
tuisse discedi.

Siquidem, teste eodem S. Doct. lib. 1. ad
Simpl. q. 2. Non Deus odit Esau hominem, sed odit
Deus Esau peccatorem. Et quid oderat in Esau, in-
terrogat Epist. 105. antequam scisset aliquid mali,
nisi originale peccatum? Propter hoc ergo peccatum
Esau, & maximam multitudinem homi-
num, velut odio dignam, Deus reprobat non
negativè, id est, in massa perditionis reliquit.

Cujus utique derelictionis effectus, verissi-
me asseritur substractio gratiæ efficacis, juxta
illud D. Augustini Epist. 105. Cuius vult mise-
retur (dando gratiam congruam) non iustitia,
sed misericordie gratia: & quem vult indurat (sub-
trahendo gratiam congruam) non iniquitate, sed
meritate vindictæ. Et infra: Querimus meritum
oblationis, & invenimus: merito namq; peccati
monstra massa damnata est.

Lib. 1. ad Simpl. q. 2. sic legitur: Ob hoc
dicitur obdari are peccantes quosdam, quia non eorum
miseretur, non quia impellit ut peccent, eorum au-
tem non miseretur, quibus misericordiam non esse pra-
bendam, æquitate occultissimè, & ab humanis sen-
sibus remotissimè indicat.

Accedat, quod habet lib. 2. de Peccat. mer-
it. cap. 17. Cum voluntate humana gratia adiu-

vante divinâ sine peccato in hac vita posset homo esse,
cur non sit, possem facillimè ac veracissimè respon-
dere, quia homines nolunt. Sed si ex me queratur,
quare nolunt, minus in longum. Verumtamen etiam
hoc sine præiudicio diligentioris inquisitionis breviter
dicam. Nolunt homines facere quod iustum est, sive
quia lateat an iustum sit, sive quia non delectat.
Ignorantia igitur & infirmitas vitia sunt (non
peccata propriè dicta) que impediunt voluntatem,
ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere
malo abstinendum. Ut autem innovescat quod latebat,
& suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, que
hominum adiuvat voluntates: quæ ut non adjuventur,
in ipsis iudem causa est non in Deo (qui dignos de-
seri tantum deserit) sive damnandi prædestinati
sunt propter iniquitatem superbiæ (id est, peccatum
originale) sive contra ipsam suam superbiam iudi-
candi & erudiendi, si filii sint misericordie.

Adde adhuc unam auctoritatem ex lib. de
Gestis Pelagii cap. 3. ibi: Absit autem ut à qui
secundùm propositum vocati sunt, quos præ-
scivit & prædestinavit conformes imaginis
filii sui, suo ut peccant desiderio dimittantur. Hoc
enim patiuntur vasa iræ que perfectâ sunt ad perdi-
tionem: quibus, ut ait lib. Soliloq. c. 28, omnia
cooperantur in malum, & ipsa etiam oratio vertitur
in peccatum, ut si etiam usque ad celos ascenderint
.... quasi sterquilinum in sine perduntur. Non
quasi oratio reprobi sit ex se mala & pecca-
minosa, sed quia non adducit ad perfectum,
id est, ad salutem eternam propter substractio-
nem gratiæ efficacis finalis.

Præclare scripsit Divus Augustinus Epist.
106. Hæc massa si esset ita media, ut quemadmo-
dam nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non
frustra videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in
contumeliam. Cum vero per liberum arbitrium primi
hominis in condemnationem universa desinuerit,
procul dubio, quod ex ea sunt vasa in honorem non
ipsius iustitiæ, que gratiam nulla præcebit, sed Dei
misericordie: quod verò in contumeliam, non in-
iquitatis Dei, que absit ut sit apud Deum, sed iudicio
deputandum est.

His non obstantibus, objicitur, quod doc-
cet Tridentinum sess. 5. §. 5. Nihil est damna-
tionis iis qui verè conspulti sunt cum Christo per
Baptisma in mortem: qui non secundam carnem
ambulant, sed veterem hominem exuentes, & no-
rum qui secundum Deum creatus est inveniunt. Inno-
centes, immaculati, puri, innocui, ac Deo dilecti
effecti sunt, heredes quidem Dei, coheredes autem
Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli re-
moveretur. Removeretur autem aliquid, & ali-
quid damnationis ipsis esset, si propter pecca-
tum originale dimissum, privarentur gratiæ effi-
caci finali.

Quamvis ergo que hæctenus dicta sunt, be-
ne probent de parvulis, qui sine Baptismo
moriuntur, minimè tamen de adultis, qui re-
missio peccato originali per Baptismum, tan-
dem in sine perduntur.

sic in hac
vita sine
peccato.

Peccati
causæ duæ,
ignorantia
& infirmi-
tas.

Prædestina-
ti non di-
mittuntur.
Iuo delin-
reant, tædæ
reprobi.

152.
Prædestina-
ti non di-
mittuntur.
Iuo delin-
reant, tædæ
reprobi.

157.
158.
159.

Massa me-
dia.

158.
159.

153.
Objectio ex
Concl. Tuid.

154. Responso.

Respondeo breviter: propter originale delictum non posse quempiam immediatè excludi à regno caelestis hereditatis; nihilque aliud Tridentinum voluisse: interim verissimum est, propter illam culpam, cui obnoxius homo jacuit, noluisse Deum ipsi totale beneficium liberationis decernere, & à perditione, sic ut eam reipsà evadat, liberare; hoc est, secundùm D. August. phrasim, noluisse ipsum à perditionis mallâ gratiæ seu beneficiorum suorum prædestinatione discernere, ac proinde voluisse eum finaliter in perditione relinquere.

Propter peccatum originale, cui obnoxius homo jacuit, noluit Deus ipsi à perditionis massa discernere.

Ex reliquis peccatis originalis fit ut baptizatus iterum cadat in perditionem.

Accedit, quòd ex reliquis illius peccati (puta concupiscentiâ seu fomite) quas gratia Christi non absterfit, ut ibidem facit Trident. sed ad agonem reliquit, fiat ut baptizatus in statum perditionis iterum cadat, in eoque maneat & moriatur. Radicaliter itaque oritur subtractio gratiæ efficacis finalis ex peccato originali etiam remisso; quamvis enim culpa non maneat, propter quam sit dignus damnatione, manet tamen poena, scilicet concupiscentia, per quam, semel culpâ extractâ, novum iterum perditionis reatum incurrit.

Confirmatur; quia unum peccatum potest esse poena alterius peccati personalis etiam remissi, cum tamen neque ex illo peccato remisso aliquid damnationis maneat.

155. Objectio ex Felice.

Sed contrâ, inquit Felix Princip. 1. Traç. 3. de Prædest. c. 6. diff. 2. n. 10. cum dignitate gloriæ incompatibilis est dignitas carentiæ auxilii efficaci ad perseverandum in gratia, quia talis dignitas est alicujus, cum quo incompatibilis est vita æterna, quæ sine perseverantia in gratia impossibilis est: ergo si homo est dignus, ut privetur perseverantiâ, etiam dignus est, ut privetur gloriâ, quæ esse non potest sine perseverantiâ: ergo simul esse non potest dignus eadem gloriâ.

& oclusio. nes effugiorum ex eodem Auctore.

Si dixeris, non esse inconveniens utramque dignitatem conjungi, quia adhuc perseverantia est in potestate cujusque justî saltem antecedenter. Contrâ, inquit idem Auctor, etiam dices, justum propter peccatum præteritum esse dignum carere auxilio sufficienti ad perseverandam; nam non est major ratio sufficientis, quàm congrui.

Dices secundò: Trident. loqui de poena æterna, non de temporali, cum in renatis maneat poena mortis. Contrâ, quia illa carentia gratiæ est poena æterna; nam quantum est ex parte sua, privat Deo in æternum, immo major poena est, quàm poena sensûs inferni: ergo si in renatis, hujus non manet debitum, ita neque illius; unde mors, & fomes peccati, quæ manent in renatis, sive sint poenæ, sive poenalitates, non sunt aliquid damnationis, sicut est carentia gratiæ. Quare licet Adamus per peccatum contraxerit debitum sibi, & posteris carenti omni auxilio efficaci, tamen in renatis aufertur tale debitum, quia nihil damnationis est in illis.

Insuper; licet peccatum Adæ sit illi remissum, potest dici causa cujuslibet permissiois peccati actualis; nam illo non peccante nullus posterus peccaret. Respondetur negando: nam ut ait Scotus 2. dist. 20. §. Dico, etiam si Adam non peccaret, posterius possent peccare. Hæc ille.

Respondeo, hominem non esse simul dignum gloriâ & privatione gloriæ pro eodem tempore, & immediatè; bene tamen posse esse simul dignum gloriâ pro hoc tempore, & immediatè; pro alio verò & mediatè indignum. Igitur tamen peccatum originale remissum sit, adeoque pro illo tempore, si cui remissum est, immediatè dignus sit gloriâ, adeo quòd si per possibile vel impossibile in illa gratia moretur, consequeretur gloriam; attamen potest esse dignus, ut pro tempore sequenti careat auxilio efficaci ad vitandum peccatum finale, quo peccato posito, jam amplius non manet dignitas ad gloriam, sed ea immediatè est indignus, qui peccavit.

Probatür à simili: si quisquam esset reus captis ac privationis omnium bonorum, posset Rex ipsi remittere injuriam sibi illatam, & pro tempore non velle ipsum privare vitâ aut bonis suis; nihilominus pro alio tempore exigere poenam privationis omnium bonorum, quamvis prævideret, quòd ex poena illata sequeretur nova injuria, per quam iteratò mereretur privationem vitæ.

Applico ad propositum: Deus poterat nos pro perpetuo propter peccatû originale privare gratiâ efficaci, & gloriâ æternâ (immo etiam, secundùm Felicè suprâ n. 9. sine omni peccato præviso, quia homo haberet adhuc gratiam sufficientem, quâ posset salvari si vellent) quamvis ergo pro tempore remiserit illam poenam, dando gratiam efficacem, per quam homo reconciliaretur sibi, & etiam fieret dignus æternâ gloriâ; potuit nihilominus ex justo judicio velle postmodum illam poenam infligere, subtrahendo gratiam efficacem, tamen prævideat, quòd ex illatione istius poenæ sequeretur nova injuria erga Deum, puta peccatum mortale personale, per quam constitueretur homo indignus immediatè gloriâ æternâ: præsertim cum habeat gratiam sufficientem vitandi illud peccatum, & consequenter retinendi dignitatem gloriæ.

Ex quo patet, illam carentiam gratiæ non esse poenam æternam sive damnationem; quia eâ posita, liberum manet peccare vel non peccare, id est, homo adhuc potest non peccare, & liberè peccat, quod peccatum privat Deo in æternum, non autem carentia gratiæ quantum est ex parte sua.

Confirmatur: quia posset Deus subtrahere gratiam efficacem, & non velle concurrere ad peccatû, quâ utiq; viâ maneret dignitas gloriæ cum carentia gratiæ efficaci: ergo illa carentia non est immediatè privatio Dei in æternû.

Dices;

Dices; etiam posset Deus subtrahere gratiam sufficientem; & non velle concurrere ad peccatum, adeoque eadem via maneret dignitas glorie cum earentia gratia sufficientis; ergo etiam hanc gratiam posset Deus subtrahere in poenam peccati originalis remitti.

Respondet negando hanc Consequentiam; & rationem do disparitatis; quod subtractio omnis gratia sufficientis inferret necessitatem damnationis, ita ut homo non posset salvari, tamen vellet, ut pariter in demonibus, quibus Deus subtraxit à principio omnem gratiam sufficientem; qui propterea non poterant salvari, tamen vellet.

Non sic Deus egit nobiscum; sed, etiam prorsus peccato, omnes voluit salvos fieri, adeoque omnibus providit de gratia sufficienti, id est, quâ possent salvi fieri, si vellet, & majorem incurrent damnationem, si non observarent præcepta ejus, cum illa possent observare, si vellet.

Et quoniam sola gratia sufficiens sive incongrua non liberat à damnatione, sed potius eam aggravat, defectu libera cooperationis voluntatis humanæ, hinc Sanctus Augustinus locis supra allegatis noluit illam vocare misericordiam divinam, sed illam vocem appropriavit gratia congrua; sive efficaci; præsertim cum gratia sufficiens sit omnibus communis. Unde à Sancto Prospero vocatur gratia seu benignitas generalis lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 25. ubi: *Et quàm nulla est ambiguitas de benignitate generali; tam de specialis misericordia nihil quod stupendum esset existeret, ac prorsus illa esset gratia; ista non est.*

Illius ergo propriè miseretur Deus secundum phrasim Divi Augustini, & aliorum SS. Patrum, quem sic vocat, quomodo sit ei congruere, ut vocentem non respiciat. Alioquin, ut bene notavit D. Bernardus Serm. 1. in Pentec. Multi moventur ut bene faciant, sed minime sicut quid agendum sit, nisi adsit deo gratia Spiritus sancti, ut quam inspirat cogitationem doceat in opus profert, ne vacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid? Sciens bonum & non facienti, peccatum est illi gratia; & ideo illa gratia minus meretur nomen misericordie.

Ceterùm, an posteri Adæ potuissent peccare, illo non peccante, parum refert ad nostrum propositum; saltem non potuissent peccare, sive non peccassent finaliter; adeoque peccatum originale remissum, potest dici causa permissionis peccati finalis.

Quidquid ergo sit de hac controversia, an Deus posset subtrahere gratiam sufficientem propter originale remissum, quemadmodum subtrahit gratiam efficacem; dicimus interim non solum non subtrahere omnem gratiam sufficientem propter originale remissum, sed

nec etiam propter originale non remissum, imò nec propter peccata personalia, quantumvis plurimâ & gravissimâ, quamdiu homo vivit, vel si pro aliquo tempore subtrahat, hominem non peccare, saltem demeritorie, in illis quæ defectu istius gratiae necessario omittit, cum agere deberet, vel necessario facit, cum omittere deberet.

Peccati tamen teneri quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit; summa iniquitatis & insania est, inquit D. August. lib. 1. Retract. c. 15. Quis enim (interrogat idem S. Doctor lib. 3. de libero arbit. c. 18.) peccat in eo quod nullo modo cavere potest? Et c. 17. sic ait: *Hoc brevissimum tenet; quæcumque ista causa est voluntatis; si non ei potest resisti, sine peccato ei creditur.*

Ut autem ostendat, hominem posse resistere male voluntati, adeoque Deum non subtrahere omnem gratiam sufficientem propter peccatum originale, vel personale, cap. 19. ejusdem libri ita scribit: *Quæscant homines; & adversus Deum murmurare desinant. Rectè enim forsatis quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum villor existeret. Cum vero ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem, aversum vocet, doceat credentem, consuletur sperantem, diligentem exhortetur, coramitum adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis; ista tua propria (& propriè) peccata sunt.*

Nalli enim hominum ablatum est scire utiliter querere, quod inutiliter ignorat, & humiliter consentiam esse imbecillitatem, ut querenti & consentienti ille subveniat, qui nec errat dum subvenit, nec laborat. Nam illud quod ignorans quisque non rectè facit, & quod rectè volens facere non potest, ideo dicuntur peccata, quia de peccato illo libera voluntatis originem ducunt. Illud enim præcedens meruit ista sequentia; nam sicut linguam dicimus, non solum membrum quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud, quod huius membri motum consequitur, id est; formam tenoremq. verborum, secundum quem modum dicitur alia lingua Greca, alia Latina; sic non solum peccatum illud dicimus, quod propriè vocatur peccatum; libera enim voluntate, & absente committitur, sed etiam illud, quod tam de huius supplicio consequatur, necesse est.

Quæris à me, quod sit illud? Sunt etiam, inquit Sanctus Augustinus ibidem cap. 18. necessitate facta improbanda, ubi vult homo rectè facere, & non potest; nam unde sunt illa voces: Non enim quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. Et illud: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Et illud: Caro concupiscit adversus spiritum; spiritus autem adversus carnem. Sed hoc peccatum, verba sunt Sancti Augustini lib. 1. Retract. cap. 15. de quo sic est locutus Apostolus, ideo peccatum vocatur, quia peccato salutum est, &

vel si alio quando subtrahit, homo non peccat demeritorie in eo quod necessario facit de defectu illius gratia.

S. August. Retract. lib. 1. c. 15. Quis enim (interrogat idem S. Doctor lib. 3. de libero arbit. c. 18.) peccat in eo quod nullo modo cavere potest? Et c. 17. sic ait: Hoc brevissimum tenet; quæcumque ista causa est voluntatis; si non ei potest resisti, sine peccato ei creditur.

162. Homo potest resistere male voluntati ex D. August.

163. Quod sit illud peccatum, quod consequitur de supplicio peccati originali.

163. Quod sit illud peccatum, quod consequitur de supplicio peccati originali.

est, & pena peccati est: quandoquidem hoc de concupiscentia carnis dicitur.

Concupiscentia, conc. Trid.

Concupiscentia itaque illud peccatum est, de quo Trident. sess. 5. §. 5. Hanc concupiscentiam, quam aliquando apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere & proprie in renatu peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Sicut Scriptura, inquit S. Augustinus ad Bonif. lib. 1. c. 13. manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit.

164. Et ignorantia, etiam in puero recentis nati. S. August.

Nec sola concupiscentia illud peccatum est, sed ignorantia quoque, non tantum in homine adulto, sed etiam illa, qua puer recens natus obruitur, nesciens, ut ait D. Augustinus lib. 1. de Peccat. merit. c. 36. ubi sit, quid sit, a quo creatus, a quibus genitus, iam reus delicti, necdum capax praecepti, tam profundam ignorantiam caligine involutus, & pressus, ut neque tanquam de somno excitari possit &c.

Et in principio capitis sic ait: Illas, inquam, consideremus tenebras mentis utique rationalis, in quibus & Deum profus ignorant (infantes) cuius Sacramenti etiam cum baptizantur obsistunt. In has quero unde & quando submersi sint? Itane vero eas hic contraxerunt, & in hac vita sua iam propria per nimiam negligentiam oblitus sunt Deum, prudentes vero & religiosi vixerunt vel in utero matris, vel in Sacramento, vel in baptizantur obsistunt. Dicant ista qui ausi fuerint, audiant qui voluerint, credant qui potuerint. Ego autem puto, quod omnes, quorum mentes non obnubilat descendenda suae sententiae perruicacia, hac sententiae non possunt.

165. Ignorantia non est peccatum proprie dictum in parvulis. S. August.

Hanc autem ignorantiam malam esse, & peccati poenam, ibidem his verbis declarat: An nullum est ignorantia malum, & ideo nec purgandum? Et quid illi illa vox, delicta inventus & ignorantia mea ne memineris?

166. Ut etiam ignorantia & concupiscentia in quolibet baptizato.

Putas vero, quod ignorantia illa infantium, qui necdum utuntur ratione, sit peccatum proprie dictum? Noli hoc putare, si non vis errare. Peccatum est improprie dictum, id est, malum aliquod ortum ex primo peccato: Hoc tam magnum, inquit in fine capitis, ignorantiae atque infirmitatis malum, si in hac vita iam nati parvuli contraxerunt, ubi, quando, quomodo magna aliqua impietate commissam repente tantis tenebris involuti sunt? Atque hanc ignorantiam peccati poenam esse, ita probat eodem capite: Si natura est hominis sic incipere, & non iam vitiosa est ista natura, cur non talis creatus est Adam? Cur ille capax praecepti? &c.

167. Quomodo enim natura sit, non tamen ad permanendum in eo, quod nata est, aliqua necessitate comprimitur; neque omnino potuit, nisi Deus omnipotens esset etiam talium Creator animarum, quas & non dilectus ipse faciat, & diligens eas resiciat, & dilectus ipse perficiat; qui & non existentibus praestat ut sint, & amantibus eum a quo sunt, praestat ut beate sint.

Porrò eandem ignorantiam, uti & concupiscentiam, esse malum seu peccatum improprie, etiam in quolibet baptizato, docet haece verba lib. 6. contra Julianum cap. 16. Tu autem (alloquitur Julianum) qui putas, quod si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras. Omnis enim peccato caret, non omni malo. Quod plinius ita dicitur: omni reatu omnium malorum caret, non omnibus malis. Numquid enim caret corruptione corporis? An

non est malum quod aggravat animam? Et erra-
vit qui dixit, corpus enim corruptibile aggra-
vat animam? Numquid caret ignorantia mali,
per quod a nescientibus innumerabilia perpetrantur
mala? (Mala, inquam, non peccata proprie
dicta.) An parvum malum est, per quod homo
non percipit que sunt Spiritus Dei? De baptizato
nempe dicebat Apostolus: Animalis homo non per-
cipit que sunt Spiritus Dei, stultitia est enim illi,
& non potest scire, quoniam spiritaliter iudica-
tur.

Et post pauca concludens ait: Non igitur
caruerant tante ignorantia malo in lavacro rege-
nerationis, ubi tamen omnibus caruerant sine du-
bitatione peccatis. Et per hoc ignorantiae malum,
templo Dei, in quo habitabat Spiritus Dei, stultitia
erant, que sunt Spiritus Dei.

Non graveur Lector, si adhuc exscripto
unum testimonium huius veritatis ex eodem
Sancto Doctore lib. 1. Retract. cap. 9. ubi
sic ait: Ad quam miseriam iuste damnationis per-
tinet ignorantia & difficultas (id est, concupis-
centia) quam patitur omnis homo ab exordio natu-
ritatis suae, nec ab isto malo, nisi Dei gratia quisquam
liberatur. Quam miseriam Pelagianus noluit ex iusta
damnatione Dei descendere negantes originale pec-
catum.

Haece testimonia si vera sint (de quo nemo
potest Catholicè dubitare) quomodo verè
S. Augustinus verbis ultimò relatis illicò sub-
iunxit: Quamvis ignorantia & difficultas, etiamsi
essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus
Deus, sed laudandus esset, sicut in eodem tertio libro
(de libero arbit. disputavimus? Cur, inquam,
laudandus Deus, si tanta mala forent hominis
primordia naturalia?

Exponam breviter verba Divi Augustini,
desumptis ex lib. 3. citato c. 20. Non mediocri
bona sunt, non solum quod anima est, quia naturaliam
omne corpus praecedit, sed etiam quod facultatem ha-
bet, ut adjuvante Creatore seipsam excolat, & pu-
studo possit omnino acquirere & capere virtutes, per
quas & a difficultate cruciante (id est concupiscentia)
& ab ignorantia caecante liberetur.

Quod si ita est, non erit nascentibus animis igno-
rantia & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi
admonitio, & perfectionis exordium: Non
enim ante omne meritum boni operis parum est ac-
cepisse naturale iudicium, quo sapientiam praeparat
errori, & difficultati quietem, ut ad haec non
nascenti, sed studendo perveniat. Quod si agere no-
luerit, peccati rea iure tenebitur, tamquam non bene
usa sit ea facultate, quam accepit. Quamquam enim
in ignorantia & difficultate nata sit, non tamen
ad permanendum in eo, quod nata est, aliqua neces-
sitate comprimitur; neque omnino potuit, nisi Deus om-
nipotens esset etiam talium Creator animarum, quas
& non dilectus ipse faciat, & diligens eas resiciat,
& dilectus ipse perficiat; qui & non existentibus praestat
ut sint, & amantibus eum a quo sunt, praestat
ut beate sint.

Sive id

Si vero in Dei aliquo secreto iam existentes ani-
me mittuntur ad impuranda & regenda corpora sin-
gularum quorundam nascentium, ad hoc utique mit-
tuntur officium, ut corpus quod de pena peccati,
hoc est, de mortalitate hominis nascitur bene admi-
nistrando, id est, castigando per virtutes, & ordi-
nando atque legitime servituti subiciendo, & ipsi
comparent ordine atque tempore oportuno celestis
incorruptionis locum. Quæ cum introeunt in hanc vi-
am, subeuntq; gestanda membra mortalia, sub-
eant etiam necesse est & oblivionem vitæ prioris, &
presentis laborem, unde illa ignorantia & difficul-
tas consequitur, quod in primo homine supplicium
mortalitatis fuit ad animi expendendam miseriam:
in ista autem ianua miserum ad reparandam corporis
incorruptionem.

Nam hoc quoque modo non dicuntur ista peccata,
nisi quia caro de propagine veniens peccatoris, ve-
nitibus ad se animis hanc ignorantiam & difficul-
tatem facit, quæ neque hæc, neque Creatori tam-
quam culpanda tribuatur. Dedit enim ille (Crea-
tor) & facultatem bene operandi in laboriosis offi-
ciis, & viam fidei in oblivione cæcitæ. Inducit
autem vel maxime, quod anima omnis & quærendum
est concitat, quod inutiliter nescit, & perseveranter
in officiosis laboribus emittendum ad evincendam
viam faciendi difficultatem, & opem à Creatore im-
petrandam, ut conantem adjuvet, qui vel extrinsecus
lege, vel in intimis cordis allocutione conandum esse
præcipit, & preparat civitatis beatissima glo-
riam triumphantibus de illo, qui primum homi-
nem ad istam miseriam perduxit vicium pessimam sua-
sione &c.

Ex post pauca: Si autem alibi anima constituta
non mittuntur à Domino Deo, sed sua sponte ad
inhabitandum corpora veniunt, facile est iam hoc
videre, quia quid ignorantie difficultatisq; secutum
fuerit earum propriam voluntatem, nullo modo Crea-
torem hinc esse culpandum; quandoquidem etiam si
eas ipse misisset, quibus etiam in ipsa ignorantia &
difficultate liberam voluntatem petendi & querendi
& comandandi non abstulit, daturus perentibus, demon-
straturus querentibus, pulsantibus aperturus, om-
nino extra culpam esset. Hanc enim ignorantiam
& difficultatem studiosis & benevolis evincendam ad
coronam gloriæ valere prestaret, negligentibus autem
& peccata sua de infirmitate defendere volentibus,
non ipsam ignorantiam difficultatemq; pro
crimine obiceret; sed quia in eis potius permanere,
quam studio querendi atque discendi, & humilitate
compendi atque orandi ad veritatem ac facilitatem
pervenire voluerunt, iusto supplicio vindicaret. Huc
ulque Augustinus, ut verum fateatur, intellectu
difficilis.

Ex ultimo, salvo meliori, intelligi posse de
primis nostris Parentibus, qui dato quod in
difficultate & ignorantia creati fuissent à Deo,
non tamen sic Deus culpandus fuisset, quia
saltem facultatem habuissent, ut adjuvante
Creatore seipsos excolerent, & pio studio
posset omnes acquirere & capere virtutes,

per quas & à difficultate cruciante, & ab
ignorantia cæcitate liberarentur.

Ignorantia & difficultas (inquit D. Augusti-
bidem c. 22.) si naturalis est; inde incipit anima
proficere, & ad cognitionem & requiem, donec in
ea persequatur vita beata, promoveri. Quem pro-
fectum in studiis optimis atque pietate, quorum fa-
cultas ei non negata est, si propriâ voluntate ne-
glexerit; nisi in graviorem, quæ iam penalis est;
ignorantiam difficultatemq; præcipitur; decentissi-
mo & convenientissimo rerum moderamine in inse-
rioribus ordinante. Non enim quod naturaliter nescit,
& naturaliter non potest, hoc anime deputatur in-
reatum: sed quod scire non studuit, & quod dignam
facilitati comparanda ad recte faciendum operam non
dedit.

Cum ergo primi parentes Adam & Eva,
quamquam creati in iustitia, in summa facultate,
& plena scientia seu cognitione rerum natu-
ralium, & supernaturalium, nihilominus dignam
ad recte faciendum operam non dederint, sed propriâ
voluntate neglexerint profectum in studiis optimis
atque pietate, quid mirum si ipsi iuste in graviorem,
quæ iam penalis est, ignorantiam difficultatemque præ-
cipitati fuerint, & posteri eorum quotidie præ-
cipitentur?

Sanè tametsi Deus nulli dedisset facultatem
se liberandi ab hac ignorantia, & difficultate,
de iniustitia minime argui posset, ut supra
ostendimus ex D. Augustino: *Pœna eterna*
(inquit ille l. 21. de Civit. c. 12.) *ideo dura*
& iniusta sensibus videtur humanis, quia in hac in-
firmitate moribundorum sensuum, deest ille sensus
atque purissimæ, sapientia, quo sentiri potest,
quantum nefas in illa prima prævaricatione com-
missum sit. Quanto enim magis homo fruebatur
Deo, tanto maiore impietate dereliquit Deum, &
factus est malo dignus eterno, qui hoc in se peremit
bonum, quod esse posset æternum.

Quid evidentius, quàm mors parvulorum,
antequam possint seipsos liberare à difficultate
cruciante, & ignorantia cæcitate? Quod ergo
adulti habeant hanc facultatem, gratiâ fit,
gratis fit, gratiæ sunt agendæ quia fit.

Rogas, unde sciam quia fit? Respondeo;
quia Deus ipse est Salvator omnium homi-
num, imple est qui vult omnes homines salvos
fieri, & ad agnitionem veritatis venire, adeo
ut etiam parvulis in parentibus providerit me-
dia necessaria ad eorum salutem, in qua ple-
nissime veritatem agnoscent. Quippe, quoniam
communis erat natura & causa parvulorum &
adultorum, planè conveniebat, ut Deus, qui
omnes vult salvare, omnibus prepararet me-
dia necessaria, quibus salutem consequi posset,
si non propriâ voluntate, saltem alienâ.

Quin verò causa communitas, adde, & præ-
tium dignitas non videntur sufficere ad verita-
tem illius sententiæ generalis, nisi Christus
pretium illud obtulerit propter istam causam

qui licet in
summa fa-
cultate & ple-
na scientia
fuerint crea-
turæ, ariarum
propterea
lunare me-
gleverunt
profectum
in pietate.

171.
Tamen si
Deus nulli
hominum
facultatem
se liberandi
ab hac ig-
norantia &
difficultate
non fuerit
injussus.

172.
Causa com-
munitas &
& pretium
dignitas non

videntur
sufficere ad
veritatem
dicit Apost.
Qui vult
omnes
hominem
&c.
Probatio à
simili.

communem omnibus, & pro omnibus, intendens omnibus reconciliationem quantum erat ex parte Patris, & sua.

Probatur à simili: si plures sint rei mortis ob idem delictum, & dives quispiam iudici offerat pretium condignum redemptioni omnium, non dicitur omnes redemisse, nisi pro omnibus pretium obtulerit, tamen forte nullum positive excluderit, sed circa quosdam negative se habuerit, sciens iudicis voluntatem circa istos non esse placabilem: immo quamvis habuerit simplicem complacentiam circa istorum redemptionem; quam utique potest habere, tamen nullo modo velit istos redimere. Unde & Deus simplici complacentia versatur circa salutem demonum, quia res de se bona est.

Ceterum, positivam Christi oblationem pro omnibus, optime colligimus ex illis Scripturis, quibus dicitur: *Dedisse seipsum redemptionem pro omnibus: Dedisse semetipsum pro peccatis nostris: Dedisse semetipsum pro nobis ut nos redimeret*: non enim datur quidpiam pro aliquo, nisi dans illud offerat pro eo, intendens ipsum obtinere quod emitit vel redimitur; nam datio pretii pro merce est contractus, qui absque positiva oblatione dantis, & acceptance reddentis non consummatur.

Hinc alibi Scriptura vocat Christi redemptionem, Oblationem. *Ita. 53. v. 7. Oblatus est quia ipse voluit. Hebr. 7. v. 27. Hoc enim semel fecit seipsum offerendo. 1. Pet. 3. v. 18. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo.*

Patres ergo qui dicunt, Christum mortuum pro omnibus quoad causam unitatem, & pretii dignitatem, intelligendi veniunt iuxta iam dicta, ut etiam propter talem causam pretium illud obtulerit, neminem excludendo, sed omnes positive includendo: cum enim habuerit omnium notitiam, si neminem expressè excludit, videtur omnes positive includisse, quantum ad media sufficientia; secus quantum ad media efficacia, ut verè dicere poterit Apostolus *Rom. 9. v. 21. & 22. An non habet potestatem signis luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitiis gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam.*

Nonne satis ostendit divitiis gloriae suae, quando aliquibus providet gratiam efficacem cum qua infallibiliter salventur, aliis tantum gratiam sufficientem, cum qua infallibiliter damnentur? Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: *Quia maior serviet minori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio*

habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Moysi enim dicit: *Misereror, cuius miseror; & misericordiam prestabo, cuius misereror. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Hæc Apostolus *Rom. 9. v. 11. & sequentibus.*

Sed quomodo Pharaonem induravit? Nonne subtrahendo omnem gratiam sufficientem? Ut ita esset, adhuc Conclusio nostra subsisteret, dummodo admittas aliquando habuisse gratiam sufficientem, quâ si bene usus fuisset, Deus numquam illum subtraxisset. Et dato, quòd pro aliquo tempore Deus illum subtraxerit, dico, pro illo tempore non peccasset, saltem demeritorie, contra illa præcepta, quibus absolute sine gratia Dei non poterat obtemperare.

Sic aliqui interpretantur hæc verba D. Augustini in *Exposito*, quarundam propositionum ex *Epist. ad Rom. Legimus in Exodo: Obduratum est cor Pharaonis*, ut tam evidentibus signis non moveretur. *Quòd ergo tunc Pharaon non obtemperabat præceptis Dei, iam de supplicio veniebat. Non autem quisquam potest dicere obdurationem illam cordis immerito accidisse Pharaoni, sed iudicio Dei retribuente incredulitati eius debitam poenam.* Non ergo hoc illi imputatur quòd tunc non obtemperavit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat. Sic, inquam, quidam intelligunt ista verba, ut excuset Pharaonem à demerito postquam cor ejus fuit obduratum, eò quòd obdurato corde obtemperare non poterat.

Siquidem testimonio D. Augustini lib. de vera Relig. c. 14. *Vique adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum (proprie dictum & demeritorium) si non sit voluntarium, hoc est, liberum libertate indifferentia. Et hoc quidem manifestum est, ut nulla hinc doctrina paucitas, nulla invidiosorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi. Non autem rectè negat peccasse animam, qui & penitendo eam corrigi satetur, & veniam penitenti datur, & perseverantem in peccatis iuxta lege Dei damnari. Postremo si non voluntate male facimus, nemo obiurgandus est omnino, aut monendus. Quibus sublati Christiana lex & disciplina omnino Religionis asserantur necesse est. Voluntate ergo peccatur. Et quoniam peccari non dubium est, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberam voluntatis arbitrium. Tales enim servos suos meliores esse Deus indicavit, si ei servirent liberaliter. Quòd nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent. Ecce voluntatem non coactioni, sed necessitati opponit.*

Si ergo quaris à me, quid sit voluntate peccare?

173.
Positiva
Christi oblatio pro omnibus probatur ex Script.

174.
Quomodo intelligendi PP. qui dicunt, Christum mortuum pro omnibus quoad causam unitatem.

Rom. 9.

175.
Deus ostendit divitiis gloriae suae, quando uni providet gratiam efficacem, alteri tantum sufficientem.

Rom. 9.

176.
Quomodo Deus indurat Pharaonem.

177.
Dicitur de Pharaone quod non obtemperavit.

178.
Nihil est peccatum voluntarium nisi liberum.

179.
Peccari non dubium est.

178.

peccare? Resp. ex D. August. lib. de duabus animabus c. 12. Dicere animas esse malas, & nihil peccare, plenum est demerito: dicere autem peccare sine voluntate, magnum deliramentum est: & peccati rem tenei quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit, summa iniquitas est & insana. Quamobrem illa anime quidquid faciunt, si natura non voluntate faciunt: id est, si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent: si denique his abstinenti ab opere suo potestas nulla conceditur, peccato earum teneri non possumus.

Si ergo Pharaoni jam obdurato, nulla erat potestas obtemperandi, jure merito non hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperavit. Sed quia hoc aliquibus incredibile videtur, hinc docent, Pharaoni, etiam obdurato, non in totum fuisse opem gratiæ subtraham, sed habuisse aliquam potestatem obtemperandi, quamvis non proximam & expeditam, habuisse, inquam, potestatem physicam, quamvis forte non moralem; habuisse moralem, id est, aliquod auxilium gratiæ, quamvis non tam abundans, sicuti ante obdurationem.

Que ne gratis dicta videantur, attendere & intendere his, quæ S. August. docet de obduratione seu induratione peccatorum. Epist. 105, sic scriptum invenio: *Querimus meritum obdurationis, & invenimus. Merito namque peccati non est massa damnata est; nec obdurat Deus impediendo malitiam, sed non impediendo misericordiam. Quibus enim non impeditur, nec digni sunt, nec merentur; at potius ut non impediatur, hoc digni sunt, hoc merentur. Querimus autem meritum misericordiæ, nec invenimus, quia nullum est, ne gratia evacuetur, si non gratis donatur, sed meritis reddatur.*

Hic, ut vides, per obdurationem S. Doctor intelligit subtractionem misericordiæ, id est, gratiæ efficacis sive congruæ, maximè gratiæ finalis, & illam subtractionem tribuit merito primi peccati. Explicat autem illa verba Apostoli Rom. 9. v. 18. *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.*

Et verò inter illos obduratos Apostolus enumerat Pharaonem, ibi: *Dicit enim Scriptura Pharaoni; quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam &c.* Et continuo addit: *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Adeoque vel Pharaon poterat absolute obtemperare non obstante suâ induratione, vel nullus reprobos potest; quia Augustinus hic omnes reprobos vocat obduratos.

Sed pergamus ad alia loca S. Augustini. Lib. 5. contra Julianum c. 3. tractans illum locum Apostoli Rom. 1. v. 21. & seqq. *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, &c.* Propter quod tradidit illos Deus in passionem sensum, ut faciant ea que non conveniunt; sic inquit: *Curavit Apostolus dicere quanta pena sit à Deo tradi passionibus ignominia, sive deserendo,*

sive alio quocumque vel explicabili vel inexplicabili modo, quo facit hæc summe bonus & ineffabiliter iustus. Nam famina eorum, inquit, immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem & masculi relinquentes naturalem usum femine, exarserunt in appetitum suum in invicem &c. *Quid hoc evidenti, quid apertius, quid expressius? Mercedem mutuum recepisse dicit, utique damnatos ut tanta operarentur mala (quis dubitet obduratos?) & tamen ista damnatio etiam reatus est, quo gravius impleantur. Ita & peccata sunt ista, & pœna precedentium peccatorum.*

Putas autem, quia illa peccata non fuerint imputata? Non est credibile. Tam multa, inquit Aug. Enarr. in Psalm. 57. dicit Apostolus fieri ab eis, quæ peccata sunt detestabilia; & tamen pœnas eas dicit: *Propter hoc, inquit, Deus tradidit eos in concupiscentiam cordis eorum in immunditiam, ut faciant quæ non conveniunt. Et ne putaret quisquam ipse pœnis tantum se affligi, quibus modo delectatur, & non timeret quod venturum est in fine, commemoravit ultimam pœnam: Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, inquit, quoniam qui ea agunt, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Accedat testimonium ejusdem S. Doctoris ex lib. 5. contra Julianum c. 3. aliàs 4. Tradit Deus in passionem ignominia ut fiant que non conveniunt, sed ipse convenienter tradit, & sunt eadem peccata, & peccatorum supplicia præteritorum, & suppliciorum merita futurorum. Merita, inquam: ergo illis peccatis merebantur supplicia futura, id est, æterna.

Queris quo modo hæc faciat Deus? Respondet Aug. supra: *Facit hæc miris & ineffabilibus modis, qui novit iusta iudicia sua, non solum in corporibus hominum, sed & in ipsis cordibus operari. Qui non facit voluntates malas, sed mittit eis ut voluerit, cum aliquid iniquè velle non possit. Exaudit propitius, non exaudit iratus. Et rursus non exaudit propitius, exaudit iratus. Faveit propitius, non parcat iratus. Et rursus non parcat propitius, parcat iratus; atque in his omnibus bonus perseverat & iustus. Hæc ille; quæ, si placet, applicemus Pharaoni.*

D. August. 99. super Exodum q. 18. commentans illud Exod. 7. v. 3. *Sed ego indurabo cor eius, id est, Pharaonis, & dicitur, inquit, Deus bene cordibus malis, ad id quod vult ostendere bonis, vel quid facturus est bonis. Et quamvis uniuscuiusque cordis in malitia qualitas, id est, quale cor habeat ad malum, suo fiat vitio, quod movetur ex arbitrio voluntatis; & tamen qualitate malè ut huc vel illuc moveatur, cum sive huc vel illuc malè moveatur; causis sit quibus animus propellitur: que cause ut existant, vel non existant, non est in hominis potestate, sed veniunt ex occulta providentia iustissima planè & sapientissimâ, universum quod creavit disponens & administrans Dei.*

181
Peccata de quibus ibi loquitur, Apost. faciunt Eth. meos imputantur.

181
Peccata de quibus ibi loquitur, Apost. faciunt Eth. meos imputantur.

Rom. 1. v. ult.

182
Quomodo Deus tradat in passionem ignominia ex D. Aug.

Explicatur. ex D. Aug. illa verba. Exodi 7. v. 3. Indurabo &c.

181
obstante

183. Ut cor Pharaonis non moveretur paenitentia Dei, vitii proprii fuit.

Vi ergo tale cor haberet Pharaon, quod patientia Dei non moveretur (non dicit, non posset moveri, sed, non moveretur) ad pietatem, sed potius ad impietatem, vitii proprii fuit. Quod vero facta sunt ea, quibus cor suo vitio iam malignum resisteret iustionibus Dei: hoc est enim quod dicitur, Induratum, quia non flexibilitate consentiebat, sed inflexibilitate resistebat (id est, quia non facilliter & humiliter obtemperabat iustionibus divinis, sed contumaciter & superbe repellebat gratiam Dei, qua potuisset obtemperare si voluisset) dispensationis fuit divinae, qua tali cordi non solum iusta, sed evidenter iusta poena parabatur, qua timentes Deum corrigerentur.

Proposito quippe lucro v. g. propter quod homicidium committatur, aliter avarus, aliter pecunia contemptor moventur: ille scilicet ad facinus perpetrandum, ille ad cavendum: ipsius tamen lucri propositio in alicuius illorum non fuit potestate. Ita causa veniunt hominibus malis, quae non sunt quidem in eorum potestate, sed hoc de illis faciunt, quales illos invenimus iam factos propriis vitis ex praeverta voluntate. Videndum sane est, utrum etiam sic accipi possit: Ego indurabo: tanquam diceret, quam durum sit, demonstrabo.

184. Ad hoc non fuit necessarium ut Deus subtraheret omnem gratiam sufficientem.

Sed nunquid ut esset durum cor Pharaonis, necessarium erat, ut Deus subtraheret ipsi omnem gratiam, etiam remotè sufficientem, qua, licetè difficulter, posset implere mandata divina si vellet? Nonne durum satis demonstrabat, subtrahendo gratiam efficacem, per quam non solum potuisset obtemperare Pharaon, sed etiam obtemperasset mandato divino, cui jam noluit obtemperare, etsi toties Dei plagâ percussus?

Tempore D. Augustini (ut ipse refert Serm. 88.) non solum laici, sed etiam aliqui Clerici dicebant inter se: Cur iniquitas illa Pharaoni imputatur, cum Dominus cor illius obdurasse referatur? Ad quam quaestionem ita respondet S. Doctor in illo Sermone: Primum hoc fideliter & firmiter credit dilectio vestra, quia nunquam prius Deus deseruit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim & semel, & secundo, & tertio unusquisque gravia peccata commiserit, expectat tamen illum Deus, sicut per Prophetam dicit, ut convertatur & vivat. Cum vero in peccatis suis coepit permanere, de multitudine peccatorum nascitur desperatio, ex desperatione obduratio generatur: dum homines negligentes imprimis despicunt peccata sua, quia parva sunt, crescentibus minutis peccatis, adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt & demergunt. Quod cum factum fuerit, impletur hoc quod scriptum est: Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apostolus dicit: Ignoras quod patientia Dei ad Paenitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam cordis tui, & cor impenitens thesaurizas tibi iram in die irae.

185. Obduratio

Et adductis aliis Scripturis ad idem propositum concludit dicens: *Ista testimonia Scriptura-*

rum ideo Charitati vestrae insinuate volui, ut intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, sed Dei remissione vel indulgentia generatur: ac sic Pharaonem non divina potentia (compellens) sed divina patientia credenda est obdurasse. Potentia, inquam, compellens, id est, cogens seu necessitans ad peccandum.

Qui dicit (inquit S. Prosper ad cap. Gall. Sent. 11.) quod per patientiam Deus homines in peccata compellat, merito reprehenditur. Nec enim Deus qui iustus & bonitatis auctor est, & cuius omnia statuta & mandata contra peccatum sunt, quemquam ad peccandum cogere (id est necessitare) & ab innocentia in facinora precipitare credendus est. Si qui autem tam profunda impietatis sunt, ut extra remedium correctionis habeantur, non à Deo incrementa iniquitatis accipiunt, sed per semetipsos deteriores fiunt, quia relinqui à Deo, ac sibi, ac deceptoribus suis tradi propter peccata peccata meruerunt, ut eis peccatum sit ipsa etiam poena peccati.

Alioquin Deum obdurare aliquando peccatorem, & tradere desideris suis, non solum per patientiam, sed etiam per potentiam, expressis verbis docet S. Aug. lib. 5. contra Iul. c. 3. ibi: Quid est autem quod dicitur (alloquitur Julianum) cum desideris suis traditis dicuntur, relinqui per divinam patientiam intelligendi sunt; non per potentiam in peccata compelli: quasi non simul posuerit hac duo idem Apostolus & patientiam & potentiam ubi ait: Sic autem volens Deus offendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia vasa irae; quae perfecta sunt in perditionem.

Quid horum tamen dicit esse quod scriptum est: Et Propheta si erraverit, & locutus fuerit, ego Dominus seduxi Prophetam illum, & extendam manum meam super eum, & exterminabo eum de medio populi mei Israël: Patientia est an potentia? Quodlibet eligas, vel utrumque facias, vides tamen falsa prophetantis peccatum esse, penamque peccati. An & hic dicitur es, quod ait: Ego Dominus seduxi Prophetam illum, intelligendum est, deserui, ut pro eius merito seductus errares? Age ut vis, tamen eo modo panitus est pro peccato, ut falso prophetando peccaverit. Hec ille.

Et si queras à me, an ergo Augustinus aliquando docuerit, Deum homines per potentiam in peccata compellere, id est, ad peccandum cogere seu necessitare? Resp. negativè, ut patet ex Prospero supra, ubi Augustinum defendit à calumniis Adversariorum, in nullo recedens, ut ait Praefatione in resp. ad cap. Gall. à tramite earum definitio, quae in sancti Viri disputationibus continentur.

Quid est ergo quod dicit D. August. Deum tradere hominem desideris suis non tantum per patientiam, sed etiam per potentiam? Quis ita despicit, inquit ille supra cap. 4. ut cum audierit quod in Psalmo canitur: Ne erudas me Domine à desiderio meo peccatori; hoc dicat orasse homi-

hominem, ne Deus sit patiens erga illum, si Deus non irasit, ut mala fiant, nisi patientem bonitatem præbendo cum fuerit? Quid est autem quod quotidie dicimus: Ne nos inferas in tentationem: nisi ut non tradamur concupiscentiis nostris? Uouesquique enim tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. An forte hoc à Deo petimus, ut non sit erga nos patiens bonitas eius? Non ergo eius invocamus misericordiam, sed potius iracundiam provocamus. Quis ista sapiat sanus; immo quis vel sanus hoc dicat?

Itaque tradere per patientiam, non est aliud, quam Deum non illico peccatorem punire poenâ æternâ, sed expectare ad Pœnitentiam: tradere verò per potentiam, non est subtrahere omnem omnino gratiam necessariam ad evitanda ulteriora peccata, sed subtrahere omnem gratiam efficacem, aut certè proximè & abundantem sufficientem, nec non præbere occasionem peccati futuri, non ex intentione peccati, Quoniam non Deus volens iniquitatem tuas, inquit Propheta Regius Psalm. 5. v. 5. sed poterit operando quadam bona in se & iusta, unde peccatores accipiunt occasionem malè aut peius agendi, ut sic ostendat in ipsis suam virtutem.

Est in malorum potestate peccare, inquit S. Augustinus lib. de Prædest. SS. cap. 16. ut autem peccando hoc vel illud malitiâ faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividens tenebras, & ordinans eas; ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei.

Nonne dicit Scriptura Act. 4. v. 27. & 28. Conventerunt verè in civitate ista adversus sanctum parvum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populo Israël, facere que manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri?

Namquid ideo, interrogat S. Leo Serm. 16. de Pass. iniquitas persequentium Christum ex Dei est una consilio? Et illud facinus quod omni maius est crimine, manus divine preparationis armavit? Non hoc plane de summa iustitia sentiendum est. Quia multum diversum est, quod in malignitate Iudeorum est præcognitum, & quod in Christi est passione dispositum. Non inde processit voluntas interficiendi, unde moriendi, nec de uno exiit spiritus atrocitas sceleris, & tolerantia Redemptoris. Non enim has impias facientium manus immisit in se Dominus, sed admisit, nec præsciendo quod faciendum esset, coegit ut fieret; cum tamen ad hoc carne suscepisset ut fieret. Hæc S. Leo.

Aliud exemplum lego apud Augustinum lib. de Grat. & lib. arbit. c. 20. In animo, inquit, factus est timor ut suggerent (Israëlita: à facie hominum de civitate Hai) & hoc factum est ut vindicaretur peccatum eo modo quo fuerat vindicandum. Unde dicit Dominus ad Iesum Nave: Non poterunt filii Israël subsistere à facie inimicorum suorum. Quid est, non poterunt subsistere? Quare non subsistebant per liberum arbitrium, sed per i-

morem turbatâ voluntate fugiebant, nisi quia Deus dominatur & voluntatibus hominum, & quos vult in formidinem convertit iratus?

Ibidem sic ait S. Doctor: Quomodo dixerit Dominus huic homini (Semei) maledicere David, quis sapiens & intelliget? Non enim iubendo dixit, ubi obedientia laudaretur, sed quod eius voluntatem proprio vitio suo malam, in hoc peccatum iudicio suo iusto & occulto inclinavit.

Cumque plura similia exempla attulisset, tandem cap. 21. concludit hisce verbis: Hic & talibus testimonijs divinatorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari Deum in cordibus hominum ad meliandas eorum voluntates quocumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. Fixum enim debet esse & immobile in corde vestro, quia non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc quando legis in litteris veritatis, à Deo seduci homines, vel obtundi, vel obdurari corda eorum, nolite dubitare præcessisse mala merita eorum, ut iuste ista patenterentur.

Hoc est ergo Deum tradere peccatorem desiderijs suis, non tantum per patientiam, sicut Julianus intelligebat, id est, per longanimitatem & patientem Dei bonitatem conservare superflitem in hac vita, nec è medio tollere dum peccat; sed etiam per potentiam, puta inclinando ejus voluntatem ad mala pro ejus meritis. Ac sic Pharaonem non tantum divina patientia, sed etiam quodammodo divina potentia credenda est obdurasse, non imponendo necessitatem, sed ineffabili modo inclinando ejus voluntatem ad liberè resistendum gratiæ divinæ, cum qua posset, si vellet, obtemperare.

Quotiens eum Dei plaga percussit (inquit Augustinus Serm. 88. de Tempore) afflictus penituit: at ubi ei remissio divina indulgentiam dedit, iterum se in superbiam elatus erexit. Hoc ergo desinitissime credite Fratres, & hoc intelligite, quia quoties Dominus dixit: Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas & flagella, unde eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Dicit: Permuto, nam, ut rectè lib. 13. de Trinit. c. 12. Modus iste quo traditus est homo in diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tamquam hoc Deus fecerit, aut fieri iusserit, sed quod tantum permiserit.

Quid ergo fecit Pharaonem obdurari? Respondet August. suprâ: Certissime credat, quod Pharaonem non Dei violentia, sed propria iniquitas, & indomabili superbia contra Dei præcepta toties fecerit obdurari. Quid est autem quod dixit: Ego indurabo cor ejus, nisi cum abfuerit gratia mea, obduraverit illum nequitia sua?

Dubitas de qua gratia Augustinus loquitur? Disce ex hac similitudine, quam ibidem subiungit: Sicut quotiens nimio frigore aqua constringitur, solis calore superveniente resolvitur, &

190. Quomodo Deus dixerit Semei, ut malediceret David 2. Reg. 16. v. 10.

Deus inclinavit voluntates hominum quomodo vult, sive ad bonum, sive ad malum.

191. Pharaonem divina potentia quodammodo obduravit.

S. August. 88. de Tempore

192. Quid fecerit Pharaonem obdurari. S. August. 13. de Trinit. c. 12.

discedente eodem Sole, iterum obduratur; ita nimirum peccatorum frigore refrigerat caritas multorum, & velut glacies obdurantur; & cum eis iterum calor divinae misericordiae supervenerit, resolvuntur. Ille utique calor de quo scriptum est: Non est qui se abscondat à calore ejus. Quod etiam erga Pharaonem impletum esse cognoscimus, à quo quotiens flagella remota sunt, contra Deum se obduratus erexit, quotiens vero afflictus est, humiliter supplicavit.

Et si quæras, quare Deus non omnes ita misericorditer flagellat, ut nullum contra se obdurari permittat? Respondet S. Doctor: Aut illorum iniquitati, qui obdurari merentur adscribendum est, aut ad inscrutabilia Dei iudicia referendum, quæ plerumque sunt occulta, nunquam tamen iniusta.

Ut autem scias Pharaonem obtemperare potuisse, quando obduratus non obtemperavit, pensa quod post pauculas lines atexit August. verbis præallegatis: Quia ergo conscientia Christianus Deum iniustum esse conqueritur? Nam & in tantum non eum (Pharaonem) Deus irrevocabiliter obduravit, ut post decem plagas populam Dei non solum dimitteret, sed etiam exire compelleret. Quod autem decem plagis percussus fecisse legitur, post primam castigationem implevit otioso cognoscitur.

Adde quod scribit lib. 83. qq. q. 68. ibi: Ad illam cenam, quam Dominus dicit in Evangelio præparatam, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt; neque illi qui venerunt, venire possent nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, quia vocati venerunt: nec illi qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venissent vocati erant in libera voluntate. Vocatio ergo ante meritum voluntatem operatur. Propterea est, quisquam sibi tribuit, quod venit vocatus, non sibi potest tribuere quod vocatus est; qui autem vocatus non venit, sicut non habuit meritum præmii ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.

Non autem inchoat meritum supplicii cum peccaverit in Adamo, sed cum vocatus venire neglexerit, id est, venire noluerit, cum posset venire, si vellet.

Ita erunt (prosequitur Augustinus) duo illa: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Ad misericordiam pertinet vocatio (tam congrua quam incongrua, quia de utraque loquitur) ad iudicium pertinet, beatitudo eorum, qui vocati venerunt, & supplicium eorum, qui vocati venire noluerunt.

Neque talis vocatio defuit Pharaoni; sic namque interrogat S. Doctor: Numquid ergo latebat Pharaonem, quantum boni consecuta fuerunt terræ illa per adventum Ioseph? Illius ergo rei gestæ cognitio vocatio eius fuit, ut populum Israël misericorditer tractans non esset ingratus. Quod autem huic vocati obtemperare noluit, sed exercuit crudelitatem in eis, quibus humanitas & misericordia debebatur, meruit penam ut induraretur illi cor, & tan-

tam cecitatem mentis pateretur, ut tot & tantis tanquam mansuetis Dei signis non crederet.

Non ait, ut non posset credere tametsi vellet, sed, ut non crederet, tametsi posset credere si vellet; credere, inquam, se debere obtemperare mandatis divinis per Moylen intimatis.

Quid ergo sibi vult Augustinus, quando supra in Expof. quarundam propositionum ex Epist. ad Rom. dicit de Pharaone: Non ergo hoc illi imputatur quod tunc non obtemperavit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat? Jam enim ex Augustino ostendimus, quod poterat obtemperare. Et si poterat, quomodo non imputatur hoc illi, quod tunc non obtemperavit?

Respondet, non poterat obtemperare, quia volebat; nam si voluisset cooperari gratiæ divinæ, quæ licet remota & exigua, non deest ipsi, etiam obdurato, non solum potuisset proximè obtemperare; sed etiam obtemperasset, sicuti obtemperavit, quando post decem plagas populum Dei non solum dimisit, sed etiam compulsi exire.

Audiamus D. August. loquentem de Judeis & excecatis & obduratis. Tract. 53. in Joan. ad ista verba Joannis 12. v. 39. & 40. Propterea non poterant credere (Judei) quia iterum dixit Elia: Excavavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde & convertantur & sanentur eos. Hæc, inquam, verba sic interpretatur S. Doctor: Dicitur nobis: si non potuerunt credere, quod peccatum est hominibus non facientis, quod non potest fieri? Si autem non credendo peccaverunt, poterunt ergo credere & non fecerunt. Si ergo potuerunt, quomodo dicit Evangelium: Propterea non poterant credere &c.

Et post pauca: Non poterant credere, quia hoc Esaias Propheta prædixit. Hoc autem Propheta prædixit, quia Deus hoc futurum esse præscripsit. Quæ autem non poterant si à me quæratur, cito respondeo, quia volebant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus, & per Prophetam prænuntiavit illis, cui abscondi futura non possunt.

Multis autem interpositis de modo excecationis & indurationis, tandem conclusit dicens: Non itaque mirum est, quia non poterant credere, quorum voluntas sic superba erat, ut ignorantes Dei iustitiam, suam vellemus constituere: sicut dicit de illis Apostolus: Iustitiæ Dei non sunt subiecti. Quia enim non ex fide, sed tanquam ex operibus sumuntur, ipso suo amore cæcati, offendentur in lapidem offensivum. Sic autem dictum est, non poterant ubi intelligendum est quod volebant, quemadmodum dictum est de Domino Deo nostro, si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest; de Omnipotente dictum est, non potest. Sicut ergo quod Dominus negare se ipsum non potest, laus est voluntatis divinæ, ita quod illi (Judei) non poterant credere, culpa est voluntatis humanæ. Ubi comparat impotentiam credendi in Judæis, cum impossibilitate negandi se ipsum in Deo:

193. Pharaon obduratus non obtemperavit. S. August.

Psalm. 100. v. 1.

194. Non defuit Pharaoni vocatio. S. August.

191. Quædam potestatem

197. potestatem deus co-

198. Aug. per

196. Quædam

199. non potest

200. in Deo

in Deo: non tamen ad æqualitatem, nam Deus naturâ suâ non potest seipsum negare; sed numquid etiam Judæi naturâ suâ non poterant credere? Audi quod sequitur apud D. Augustinum.

Ecce dico & ego, quod qui tam superbe sapiunt, ut sua voluntate virtutibus tantum existiment esse tribuentem, ut negent sibi esse necessarium divinum adiutorium ad bene vivendum, non possunt credere in Christum &c. Qui ergo ignorans Dei iustitiam, quâ iustificati impius, suam vult constituere, quâ convincatur speribus, in hunc non potest credere. Hinc & illi non possunt credere, non quia mutari in melius homines non possunt, sed quia talia sapiunt, non possunt credere. Hinc excantur & indurantur, quia negando divinum adiutorium non adiuvantur. Nam ut ibidem ait Augustinus: Sic excæcat sic obdura. Deus deservendo & non adiuvando. Indigni autem sunt adjutorio, qui illud negant necessarium.

De eisdem Judæis sic loquitur August. lib. de Bono perf. c. 14. In eadem perditionis massa rati sunt Iudæi, qui non potuerunt (quia noluerunt) credere, facti in conspectu suo tam magnis clariss. virtutibus.

Unique, qui de se presumentes, inquit lib. de Grat. & libero arbit. c. 12. gratiam repellunt, & in Christum propterea non credebant. Adeoque, teste eodem lib. de Bono perf. cap. 9. Facile est ut infidelitatem Judæorum accusamus de libera voluntate venientem, qui facti apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt.

Ecce quod hic dicit, credere noluerunt, supra c. 14. eisdem libri dicit, non potuerunt credere, & lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 12. non credebant.

Ex quo manifestè apparet, Sanctum Augustinum per potentiam & impotentiam sæpè læpè intelligere ipsum actum & negationem actus, sive potentiam & impotentiam consequentem seu concomitantem, id est, negat id posse fieri, quod infallibiliter non fiet, & affirmat id posse fieri, quod infallibiliter fiet.

Sic lib. de Corrept. & grat. c. 9. Quicumque, inquit, in Dei providentissima dispositione presciti, predestinati, vocati, iustificati, glorificati sunt, non dico etiam nondum renati, sed etiam nondum nati, iam filii Dei sunt, & omnino perire non possunt, hoc est, omnino non peribunt. Alloquitur, ut rectè Scotus 1. dist. 40. n. 2. Iste qui est predestinatus potest damnari; non enim propter eius predestinationem, est voluntas eius confirmata, & ita potest peccare, & ita pari ratione in peccato stare, & ita iuste damnari. Igitur vel Scotus hic errat, vel S. Augustinus ibi accipit impotentiam pro infallibili negatione ipsius actus.

Interrogas, ubi S. August. accipiat potentiam pro infallibili actu? Respondeo, lib. de Bono perf. c. 14. quando dicit: Vbi (id

est, in massa perditionis) Tyris relictis sunt & Sidoni, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Credere, inquam, potuerunt, hoc est, credidissent: nam actutum subjungitur: Sed quoniam ut crederent (non dicit, ut possent credere, sed, ut crederent) non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter minus intelligentie quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant; & tamen si Dei altiore iudicio, à perditionis massa non sunt gratia predestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina vel facta, per que possent credere (hoc est, crederent) si audirent utique talia vel viderent. Et paucis interpositis: Audiant, inquit, hæc & faciant, quibus datum est, non autem faciunt sive audiant, sive non audiant, quibus non datum est.

Dices: Tract. 54. in Joan. enumerat tamquam distincta, non credere, & non posse credere; sic enim incipit hic Tractatus: Loquente Domino nostro Iesu Christo apud Iudæos, & tanta miraculorum signa faciente, quidam crediderunt predestinati in vitam æternam, quos etiam vocavit oves suas; quidam vero non crediderunt, nec poterant credere, eò quod occulto, nec tamen iniusto iudicio Dei fuerant excæcati, & indurati, deserente illos, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Respondeo, non sic intelligendum esse quod hic scribit Sanctus Doctor, quasi Judæi nullam habuerint potestatem credendi; sed ideo sic locutus fuit, ut accusaret infidelitatem eorum de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere non potuerunt, quia credere noluerunt. Sicut enim impossibile est ut dum volumus, non velimus, ita impossibile est ut dum nolimus, velimus; cum ergo nemo credat nisi volens, saltem cum nolens nemo credat, quamdum Judæi excæcati & indurati superbiâ suâ nolebant credere, tam diu non poterant credere.

Interim quandoque distincta esse, nolle credere, & non posse credere, perspicue manifestum sit ex ipso Augustino lib. de Corrept. & grat. c. 7. ibi: Ac per hoc & qui Evangelium non audierunt, & qui eo audito in melius commutati perseverantiam non acceperunt; & qui Evangelio audito venire ad Christum, hoc est, in eum credere noluerunt.... & qui per aratem parvulum nec credere potuerunt &c.

Ecce hic distinguit inter parvulos, qui non possunt credere tamen velint, cum careant propria voluntate, id est, actu libero voluntatis, & propterea minimè peccant non credendo, & inter illos, qui audito Evangelio non poterant credere, quia nolebant, id est, qui credere noluerunt, cum possent, si vellet, de quibus loquitur Christus Joan. 15. v. 22. 1000. 151

102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

199.
Obiecto est
S. August.

Responſio.

200.
Alquando
apud D. Aug.
guſt. diſt.
ta sunt
nolle cre-
dere, & non
poſſe crede-
re.

ad certum
comparat
comparat
comparat
comparat
comparat

1000. 151

Si non venissem & locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo, scilicet infidelitate.

Ut ergo S. Augustinus omnibus notum faceret, Judæos excusatos non caruisse omnimodâ potestate credendi; adeoque excusationem non habuisse de peccato infidelitatis, sicut parvuli; ideo tract. 54. ad ly Non crediderunt, quod commune erat ipsis & aliis; quibus Christus non fuerat locutus, addidit ly Nec poterant credere, utique quia audito Evangelio ad Christum venire, hoc est, in eum credere volebant, cum tamen possent si velent.

201. Quæ de Judæis, eadem est ratio de Pharaone.

Cæterum quæ de Judæis, eadem est ratio de Pharaone, qui non obtemperabat mandatis divinis; nec poterat obtemperare; non quemadmodum parvuli, quibus divina mandata nondum sunt propolita, & ideo absolute non possunt obtemperare, neque imputatur ipsis, quod non obtemperant; sed nec poterat, quia volebat, cum tamen possit si vellet.

S. Prosper.

Nemini Deus, ait S. Prosper ad object. Vincent. resp. 15. correctionis admittit viam; nec quemquam boni possibilitate despoliat. Quia qui se à Deo avertit, ipse & velle quod bonum est, & possessibile sustulit, pro illo scilicet tempore quo manet aversus à Deo, id est, non potest conjungere aversionem cum non aversione: potest quidem voluntas à Deo averfa, se velle non avertere à Deo, antequam velit, quia libera est; verum cum vult, non potest non velle, sed eam velle necesse est, quoniam impossibile est idipsum simul velle & non velle; velle se avertere, & non velle se avertere, se avertere, & non avertere. Quasi diceret S. Prosper: Qui se à Deo avertit, nec vult bonum, nec potest velle, quia non vult; tollit itaque aversio possibilitatem consequentem sive concomitantem, non autem antecedentem, & ideo non excusat à peccato.

202. Peccatum est, cum vel non est charitas, quæ esse debet, vel minor est quam debet, ex S. August.

Peccatum est (inquit S. Augustinus lib. de Perf. just. resp. 15.) cum vel non est charitas, quæ esse debet, vel minor est quam debet, sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit: quia si potest, præsens voluntas hoc facit: si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit; & tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur, id est, si quis velit cum gratia adjuvante humiliter se subdere Deo, licet non possit, si superbe velit in inobedientia permanere, atque in ea sibi complacere.

Pharao factetur propter peccatum. Exod. 9. Exod. 10.

Nonne ipsa Scriptura sacra de Pharaone testatur: Videns Pharao quod cessasset pluvia, & grandis, & tonitrua, auxit peccatum? Exodi 9. v. 34. Et ipse fatetur proprium peccatum, cap. 10. v. 16. & 17. Quamobrem festinus Pharao vocavit Moysen & Aaron & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum & in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hæc vice.

Quomodo igitur non imputatur Pharaoni, quod tunc non obtemperavit? Respondeo verbis D. Augustini immediate subsequenti- bus, in illa Expositio. Quia dignum se præbuit, cui obduraretur priori infidelitate. Sicut enim in quos elegit Deus, non operatur, sed fides inchoat meritum, ut per munus Dei bene operentur; sic & in istis, qui damnant, infidelitas & impietas inchoat peccatum, ut per ipsam penam etiam male operentur. Sicut & superius idem dicit Apostolus: Et quoniam non probaverunt Deum in notitia habere, tradidit illos Deus in reprobam sententiam, ut faciant quæ non conveniunt.

Quapropter ita concludit Apostolus: Ergo cuius vult miseretur, & quem vult obdurat; cuius enim miseretur, facit eum bonum operari, & quem obdurat, relinquit eum ut mala operetur. Sed & illa misericordia præcedenti merito fidei tribuitur, & illa obduratio præcedenti impietati, ut & bonum per donum Dei operentur, & mala per supplicium; cum tamen homini non auferatur liberum voluntatis arbitrium, sive ad credendum Deo, ut consequatur non misericordia, sive ad impietatem, ut consequatur non supplicium. Quæ omnia sic recognoscit in lib. I. Retract. c. 23. ut nihil in iis reprehendat, quæ de obduratione, & ejus merito differunt, sed solum quæ dixit de initio fidei.

Ex his autem colligitur primò, vel peccata obduratorum imputari, & æternis puniri suppliciis, vel bona electorum opera nullo modo ipsis tribui, nec æternâ mercede coronari: nam de utrisque eodem modo loquitur, & peccatorum obduratorum tantum meminit, ut à simili confirmet, quod dixerat de bonis operibus electorum.

Colligitur secundò, Augustinum, cum dicit Pharaoni non imputari illa peccata, loqui de peculiari quodam imputationis genere, quo aliquid soli homini ita tribuitur, ut nec divini muneris, nec supplicii locum habeat. Patet; quia hoc antecedente posito: Quod tunc Pharaon non obtemperabat præceptis Dei, iam de supplicio veniebat; ita concludit: Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperavit, scilicet speciali imputatione, quæ electis quidem solum initium fidei imputari defendit, quia erroneè tunc putabat, illud non esse donum Dei: obduratis verò primum dumtaxat peccatum imputari, quia ex Catholicorum sententia, primum hominis peccatum supplicii locum non habere existimabatur: peccatum autem Pharaonis supplicii locum habebat, ut constat ex verbis citatis.

Atque hæc ratione illa peccata, de quibus ait August. lib. 5. contra Julianum cap. 3. Præcedenti est hæc pena peccati, & tamen etiam ipsa peccatum est; & quæ cap. 4. vocat peccatorum supplicia præteritorum, & suppliciorum merita futurorum, non imputantur, scilicet primò & radicitiùs, quamvis alioquin proximè & formaliter æternis suppliciis puniantur.

Eodem

Eodem pertinet illa comparatio, quâ probat priorem tantum infidelitatem Pharaoni imputari: sicut enim in iis quos elegit Deus &c. Vide supra. Ergo idem est hoc loco imputari, & inchoare meritum premi aut supplicii, ita ut quicquid muneris, aut pœnæ locum habet, non possit hoc sensu nobis imputari, id est, primò & radicis, quamquam alioquin proxime & formaliter imputetur; quia videlicet sic indurat & obdurat Deus in pœnam peccati precedentis, ut tamen non tollat liberum arbitrium in illis, quæ occasione indurationis contra præcepta ejus fiunt. Nam solum subtrahit auxilium abundans, quo homo facillè potuisset obtemperare; interea relinquens auxilium absolute sufficiens, quo, licet difficulter, simpliciter tamen posset obtemperare si vellet, ut alioquin obduratio; Dei potentia compellente, id est, necessitante, perficeretur.

Ita ergo se habet de obduratione, definita sententia voluntatis divinæ: Deus sæpè vocat peccatorem, & expectat patienter ad Pœnitentiam, & tandem subtrahit auxilium abundans, hoc est, deserit, & deserendo obdurat, ac tradit ipsum desideriis suis; quia desertus cedit eis, atque liberè consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur, & fit ei peccatum consequens, præcedens pœna peccati. Ut proinde patientia Dei sit occasio remota obdurationis, desertio proxima; efficiens autem propria libertas obdurati, qui propterea non potest con verti, quia non vult.

Nes ideo (inquit S. August. lib. de Grat. & libero arb. c. 23.) auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quis multis locis dicit Deus: Ego induravi Pharaonem, vel, induravi, vel, indurabo cor Pharaonis. Non enim propterea ipse Pharaon non induravit cor suum. Nam & hoc de illo legitur, quando ablata est ab Ægyptiis cynomia, dicitur Scripturâ: Et ingravavit Pharaon cor suum & in isto tempore, & noluit dimittere populum. Ac per hoc & Deus induravit per iustum iudicium, & ipse Pharaon per liberum arbitrium.

Quamquam enim, suppositâ crassâ ignorantia, non posset voluntas Pharaonis obtemperare Deo; non enim poterat velle facere, quod non crederet se facere debere: quia tamen poterat illam ignorantiam crassam (utpote voluntariam) tollere, poterat quoque Deo obtemperare. Pro cuius pleniori intellectu

Nota, obdurationem & excæcationem hujus vitæ esse tantum imperfectam, & plurimum distare ab obduratione damnatorum. De utraque D. August. Enarr. in Psalm. 6. ad illa verba: Turbatus est in ira oculus meus; sic dicitur: Virum suum, an Dei irâ, in qua pete ne argueretur, aut corripere tur? Sed si illa (ira Dei) diem iudicii significat, quomodo nunc potest intelligi? An inchoatio eius est, quod hic homines dolere, & tormenta patiuntur, & maxime damnantur intelligentia veritatis, sicut iam commemoravi

quod dictum est: Dedit illos Deus in reprobum sensum? Nam ea est cæcitas mentis, in eam quisquis datus fuerit ab interiori Dei luce secluditur. Sed nondum penitus cum in hac vita est. Ecce obduratio hominum hujus vitæ.

Sequitur obduratio damnatorum: Sunt enim tenebra exteriores, quæ magis ad diem iudicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum sit, quisquis dum tempus habet corrigi noluerit. Penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa cæcitate? Huius igitur iræ inchoatio est, quam in hac vita patitur quisquam peccator. Et ideo non dicit, extinctus est, sed, conturbatus est ab ira oculus meus. Ergo obduratio hujus vitæ non aufert omnem profus gratiam sufficientem; alioquin non solum conturbatus, sed extinctus foret oculus obduratus.

Quidni, reponit quisquam, sit extinctus etiam in hac vita? Sic enim lego apud D. Augustinum Enarr. in Psalm. 57. ad illa verba: Ergo est Deus iudicans eos in terra. Nondum, inquit, in illa vita, nondum in igne æterno, nondum apud inferos, sed hic in terra. Ecce dives ille adhuc induitur purpurâ, & lyffo, & adhuc epulatur quotidie splendide. Nondum produxit spinas thammus, nondum dicit, cruciatur in hac flamma, sed iam est mentis cæcitas, iam oculus mentis extinctus est. Si cæcus oculis carnis ad mensam suam quamlibet optimam discumberet, miserum eum diceret. Cæcus interioris panem Christum non videt, & beatus est?

Respondent aliqui, hic sermonem esse de singulari aliqua veritate, quam excæcatus videre non potest. Patet, inquit, ex illis verbis: Cæcus interioris panem Christum non videt. In priori autem loco loquitur generatim de mentis oculo, quem dicit non extinguere, sed turbare; quamvis enim homo possit amittere, & sæpè amittat lucem circa particularem aliquam veritatem, adeoque & potestatem videndi, quot enim nobis subducuntur gratiæ lumina, tot mentis oculi effodiuntur; tamen quia non penitus in hac vita secluditur ab interiori lumine, hinc neque omnem potestatem videndi amittit, nisi quando ligatis manibus & pedibus projicitur in tenebras exteriores. Quid, inquit Bern. de grat. & libero arbit. post medium, est ipsa manuum pedumque ligatio, nisi omnimoda potestatis ablatio?

Sed contra; non loquitur hic Augustinus de particulari veritate, nisi exempli gratiâ, & quia fecerat mentionem mensæ, in qua semper solet apponi panis, Christus autem est panis vivus, qui de Cælo descendit, ideo specificat fidem in Christum. Interim videtur esse eadem ratio hujus veritatis, & aliarum; si ergo cæcus interioris simpliciter non potest videre Christum, id est, credere in Christum, ex quo convincitur, quod habeat aliquam potestatem credendi alias veritates? Numquid qui negat Christum, potest credere Evangelium Christi?

210.
Secunda
responsio.

Hinc respondeo secundò; Augustinum in posteriori loco non intelligere perfectam extinctionem, sed inchoationem extinctionis, quæ magis est conturbatio, quàm simpliciter extinctio, ne alioquin sibi ipsi contradicat. Quòd autem vocet simpliciter extinctionem, nil mirum; supposuit namque S. Doctor quòd ex dictis eodem libro mens ipsius fati superque omnibus constaret, ut mirum sit ab aliquibus eam in dubium revocari.

Non omnis
caecus oculus
carnis
caret omni
modi potestate
videndi.

Atque ut inhereamus similitudini cæcitatæ corporalis, quæro, numquid omnis cæcus oculus carnis, caret omnimodâ potestate videndi? Nonne plurimi sive per miraculum implorando suffragia Sanctorum, sive per humanam industriam, lumen oculorum receperunt? Certum quippe est, hujusmodi frequenter dari cæcitatem corporalem, id est, impotentiam proximam videndi, quæ humanâ ope abstergetur, & ad potentiam proximam, ac ipsum actum videndi reducatur. Quid si talis cæcus nolit uti ope humanâ, nonne in ipso oculus carnis totaliter & penitus extinctus est, ita ut videre non possit tametsi velit? Perspicuè manifestum est quòd non; adeò ut de ipso dici possit: *Vult cæcus esse corpore.*

Consimiliter
tunc nec omnis
caecus oculus
cordis.

Consimiliter argumentor de cæcitate spirituali; fateor aliquam esse, quæ est extra omne remedium correctionis, utique post hanc vitam in æterna damnatione; sed dico, aliam esse minorem hujus vitæ, quæ quidem aufert potentiam proximam videndi, sic tamen ut relinquat remedium correctionis, id est, facultatem per orationem recuperandi potentiam amissam; immo & ipsum actum videndi, id est, credendi & bene operandi. Quòd si cæcus interius nolit orare, nolit querere medicum rectè dici poterit: *Volens cæcus est corde.*

211.
Quomodo
intelligenda
verba D.
August. quis
volens cæcus
est corde &c.

Non ignoro verba D. August. lib. 1. Oper. imperf. c. 47. *Quis porò volens cæcus est corde, cum velit nemo cæcus esse vel corpore?* Sed hæc commodè intelligenda sunt imprimis de voluntate rationabili, quæ nemo volens cæcus est corde, quamvis de aliquo Sancto legatur, quòd oraverit Deum pro cæcitate corporis, eamque suâ oratione impetraverit.

Secundò intelligenda sunt de voluntate inefficaci, seu simpliciter complacentia, quæ vellet peccator scelera sua, nec istâ, nec aliâ pœnâ vindicari. Enimverò ponamus casum, quòd privatio oculorum corporalium sit constituta pœna adulterij aut homicidij, perjuri, aut alterius gravis delicti, si quis sciens & volens tale delictum committat, nonne de ipso dici poterit: *Vult cæcus esse corpore?* Quis dubitat? Et tamen etiam verum est: *Non vult esse cæcus corpore,* quia vellet scelus suum hujusmodi pœnâ non vindicari.

212.
Quomodo
pœna sit
voluntaria

Ecce quomodo pœna voluntaria sit, & involuntaria. Voluntaria in sua causâ; involuntaria, sed inefficaciter, in se ipsa. Quamvis

ergo positâ causâ non sit nobis libera pœna, tamen antecederet libera erat, quia libera positio causæ, & ideo merito nobis imputatur; sicuti imputatur homicidium, in sua causâ libera pravisum, ebrietas, & alia peccata, quæ necessariò sequuntur causam liberè positam, idque quia est necessitas, quæ descendit de libera voluntate.

Nec cogitat (inquit D. Augustinus lib. de Nat. & grat. c. 22. *prævaricatore legis, quam digne lux deserat veritatis, quæ desertus utique sit cæcus, & plus necesse est* (necessitate quæ descendit de libera voluntate) *essendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, & ita tantum audiatur vocem legis, quo admonetur implorare gratiam Salvatoris.*

Admoneatur, inquam, à Deo, implorare gratiam Salvatoris, juxta illud in eodem libro c. 43. *Non igitur Deus impossibilia iubet, sed iubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis.* Frustra autem admonetur prævaricator legis petere quod non potest, si nullam prorsus habeat potestatem petendi, sicut frustra admonerentur demones petere quod non possunt, cum omnino sit ipsis impossibile petere sicut oportet, ut eis gratia Salvatoris conferatur.

Interim necesse est quòd cæci offendant, necessitate scilicet, ut statim dixi, dependente à libera eorum voluntate; nam si gratiam Salvatoris implorarent, ut possunt, & ad quod faciendum à Deo admonentur, necesse non esset eos cadere. Perinde ac si de homine cæco corporaliter, qui per viam fossis abruptum ambulans non vult implorare gratiam medici, qui posset oculos ejus aperire, diceretur: *Necesse est ut cadat,* scilicet necessitate, quæ descendit de libera voluntate; quia si vellet, posset implorare opem medici jam parati ad ipsum curandum.

Hinc appositè D. Augustinus lib. de Nat. & grat. c. 51. *Possit* (natura corrupta per peccatum) *medicam querere, qui cæci oculos sanat, & videndi possibilitatem restitueret, quæ fuerat amissa per cæcitatem, quoniam cæcus puto quòd veli videre, sed non potest, si autem vult & non potest, inest voluntas, sed amissa est possibilitas, scilicet proxima; nam posset medicum querere, qui restitueret possibilitatem amissam: ergo habet remotam possibilitatem videndi. Si autem nolit querere medicum, quid mirum si non possit videre?*

Quamdiu quisque malus est (ait S. Augustinus lib. 2. de Serm. Domini in monte c. 37.) *non potest facere fructus bonos; si enim bonos fructus fecerit, iam malus non erit. Sic verissime dici potest: Non potest esse nix calida; cum enim calida esse ceperit, non iam nivem, sed aquam vocamus. Potest ergo fieri, ut quæ nix fuit, non sit: non autem potest fieri, ut nix calida sit. Sic potest fieri, ut qui malus fuit, non sit malus, non tamen fieri potest ut malus bene faciat.*

Consi-

Confimiliter dico ego : quomdiu quisque cæcus est, non potest videre, si enim videret jam cæcus non esset. Potest ergo fieri, ut qui cæcus fuit, non sit cæcus; non autem fieri potest, ut cæcus videat, scilicet quomdiu manet cæcus.

Sed nunquid de omni cæco verissimè dicitur: *Potest fieri, ut qui cæcus fuit, non sit cæcus?* Patet quod non de illis, qui dum tempus fuit, corrigi sive videre noluerunt. Illud tempus est tempus vitæ, in quo cæcitas nondum talis est, quin, licet difficulter, curari possit, & sepe curetur.

Sicut enim confirmatio in gratia non omnem tentatione interiore excludit ab homine vitatore, ut Apostoli exemplo constat; ita nec cæcitas hominis viatoris omnem gratiam internam ab eo removet. Immo confirmati in gratia (B. Virginem excipio) imperfectum quandoque consensum adhibent, qui veniale peccatum est; & adhibere possent consensum perfectum, qui peccatum mortale foret, si velint; quidni ergo & obdurati in hac vita quandoque imperfecte gratiæ assentiantur, & possint perfecte assentiri si velint?

Hæc videtur esse doctrina D. Thomæ Aquinatis q. 24. de veritate ubi art. 9 in corpore sic inquit: *Dicendum, quod aliquis potest confirmari in bono dupliciter. Vno modo simpliciter, ita scilicet quod habeat in se sufficiens suæ firmitatis principium, quod omnino peccare non possit; & sic beati sunt confirmati in bono. Alio modo dicuntur aliqui confirmati in bono, per hoc quod eis datur aliquod munus gratiæ, quo ita inclinantur in bonum, quod non de facili possint à bono desecti: non tamen per hoc ita retrahuntur à malo, quin omnino peccare non possint, nisi divinâ providentiâ custodiantur.*

En duplex confirmatio in gratia secundum Doctorem Angelicum; una viæ, altera patriæ: una quæ excludit omnimodam potestatem peccandi; altera quæ solum excludit potestatem facilem peccandi.

Simili methodo art. 11. in corpore duplicem assignat obstinationem in malo: *dicendum, inquit, quod obstinatio importat quamdam firmitatem in peccato, per quam aliquis à peccato reverti non potest. Quod autem aliquis non possit à peccato reverti, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quod vires suæ non sufficiant ad hoc, quod à peccato totaliter liberetur; & sic quilibet in peccato mortali cadens, dicitur non posse ad iustitiam redire, sed ex ista firmitate in peccato non dicitur aliquis proprie obstinatus. Alio modo habet aliquis firmitatem in peccato, ita quod nec cooperari potest ad hoc quod à peccato resurgat.*

Sed dupliciter est hoc. Vno modo ita quod nullo modo possit cooperari, & hæc est perfecta obstinatio, quæ Demones sunt obstinati. Alio modo ita, quod non de facili possit cooperari ad hoc quod exeat de peccato. Et hæc est obstinatio imperfecta, quæ aliquis potest esse obstinatus in statu viæ; dum scilicet

habet aliquis ita firmatam voluntatem in peccato, quod non surgant motus ad bonum nisi debiles. Quia tamen aliqui surgunt ex eis, datur viæ ut preparentur ad gratiam. Hactenus Doctor Angelicus.

Et vero Pharaetiam cum esset obduratus, nonne, teste D. Augusti Sermo 88. de Tempore, *Quotiens eum Dei plaga percussit, afflictus penituit?* Ergo habuit gratiam, quæ liberat quosdam, si non voluntates, saltem velleitates vel complacentias excitavit: ergo non omni profus gratiæ interiori destitutus fuit.

Hinc S. Prosper lib. 1. de Vocat. Gent. c. 2. 1. *Si verò queritur, cur Salvator omnium hominum, non omnibus dedit hanc sensum, ut cognoscerent verum Deum, & essent, id est, permanerent in vero filio eius: quamvis credamus nullis hominibus opem gratiæ in totum fuisse subtraham &c.* Et lib. 2. de Vocat. Gent. c. 13. *Quæ beneficia (generalia gratiæ) licet obduratis nihil remediis attulerint, probant aversionem eorum non divinæ fuisse constitutionis, sed propriæ voluntatis.*

Loquitur de posteris Cain fratricidæ, quibus quamvis (inquit) in progenitis sui moribus viverent, nunquam se divinam bonitatem negasse, quis non facile advertat, si consideret, quantum eis prodesse potuerit tam longa patientia Dei, tam dives bonorum temporalium copia, & multiplicata fecunditas tam numerosa propagatio?

Et sanè si illa beneficia probant aversionem eorum fuisse propriæ voluntatis, quidni, saltem remotè; sufficientia fuerint ad eorum conversionem?

Bonitas Dei (inquit S. Prosper loco citato) *ne illi quidem parti desinit, quæ in charitate non stetit, & ab initio sui veneno diabolici livoris intumuit. Principem enim gentis impie, sancti fratris meritis invidentem, eademque eius patriciali corde meditantem, dignatur Dominus paterno mitigare consilio dicens ad Cain: Ut quid tristis factus es? Ut quid concidit vultus tuus? Nonne si rectè offeras, rectè autem non divides, peccasti? Quiesce. Ad te enim erit conversio ejus, & tu dominaberis ejus. Depone (inquit) iram de invidia amulatione tristitiam, & summas odii crudelis exingue, nihil tibi Abel nocuit, nec tibi placendo te lafit. Despexi munera tua meo iudicio, non illius voto. Opus enim bonum negligenter egisti, rectè fuisse oblatio tua, si fuisset rectè discretio, sciens enim offerres, scire debueras quid voveres. Non dignè inter me & te divisisti, quoniam tibi electiora servasti.*

Tuus ergo hic error est, *etiam quod peccatum, quod esse & noli in insontem fratrem moveri, ad te potius tua culpa revocetur. Noli peccato regnum in te dare, sed tu potius in ipsum sume dominatum. Penitendo enim nec in manus facinus progredieris, & ab eo in quo te doles displicuisse, mandaberis.*

Cum ergo talia ad Cain loqueretur Deus, numquid ambiguum est voluisse eum, & (quantum ad illum medendi modum sufficiebat) egisse, ut Cain ab

218
Pharao etiam obduratus, afflictus penituit.

S. Prosper
lib. 1. de Vocat. Gent. c. 2. 1.

219
Bonitas Dei non desinit in impiis ante divinum.

S. Prosper
lib. 2. de Vocat. Gent. c. 13.

220
Tuum ergo hic error est, etiam quod peccatum, quod esse & noli in insontem fratrem moveri, ad te potius tua culpa revocetur.

ena, & involuta.
bera
atur;
la li-
quæ
am,
le li-
o. de
quam
ue sit
e de
dendo
mram
grat-
orare
libro
viben-
e quod
evari-
ullam
ut fru-
nd non
le pes-
s con-
dant,
217.
Necessè
ut carnis
fatis, ad
mediam
dependet
à libera in-
loutus,
nptam
dicidi,
; Ne-
e def-
; pos-
iplium
Nat.
pecca-
marat,
amissa
videre,
est yo-
xima;
cueret
otam
erere
e?
linus 214.
non
quæque
lus est
potest fac-
re fructus
da esse
modo int-
Potest
ligendum
ex S. Aug.
matus
malus
confi-

ab illo impietatis furore respiceret, sed malicia pertinax inde facta est inexorabilior, unde debuit esse correctior. Hucusque Prosper.

Profecto si debuit esse correctior; ergo potuit: ergo ille modus medendi, internus, sive externus, saltem remore sufficiebat, ut Cain respiceret; adeo, ut si voluisset illa admonitione divina uti, accepisset gratiam proximè sufficientem, immo fortè efficacem, tum evitandi peccatum futurum, tum verè poenitendi de peccato praterito.

Atque hic fuisset finis hujus discursus, nisi occurrisset percelebre testimonium D. Augustini, quo Adversarii probant, nullam omnino dari gratiam sufficientem. Si (inquit lib. de Corrept. & grat. c. 11.) hoc adiutorium vel Angelo vel hominibus primùm facti sunt desuisset, quomam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posse manere si vellet, non utique suâ culpâ cecidissent. Adiutorium quippe desuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam poena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum, & tanto amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adire, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus. Verùm etiam tantum ac tale sit, ut velimus.

Ergo, clamant Adversarii, secundum mentem S. Augustini in poenam peccati primorum Parentum, posteris eorum deest tale adiutorium, puta gratia sufficiens, quam habuerunt Angelus & homo, cum primùm facti sunt, & quam nisi habuissent, sine culpa sua cecidissent. Breviter, deest hominibus post peccatum adiutorium sine quo non.

De quo utique adiutorio ita ibidem discunt S. Augustinus: Iste gratiam non habuit homo primus, quâ nunquam vellet esse malus: sed sanè habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset. Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio, quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiuvetur ab omnipotenti bono, id est, à Deo. Ad bonum, inquam, supernaturale, de hoc enim agit ibi Augustinus, scilicet de amore supernaturali, in quo Deus fecerat primum hominem; ut patebit ex sequentibus.

Quod adiutorium (prosequitur S. Doctor) si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus: sed deseruit, & desertus est. Tale quippe erat adiutorium, quod desereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet; non quo fieret, ut vellet. Hac prima est gratia, que data est primo Adam; sed hoc potentior est in secundo Adam. Prima est enim quâ sit, ut habeat homo iustitiam si velit; secunda ergo plus potest, quâ etiam sit ut velit, & tantum velit tantog, ardore diligit, ut carnis vo-

luntatem contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat. Nec illa quidem parva erat, quâ demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii, quoniam sic adiuuabatur, ut sine hoc adiutorio in bono non maneret, sed hoc adiutorium si vellet desereret. Hac autem tanto maior est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem; parum sit denique non posse sine illa, vel apprehendere bonum, vel permanere in bono si velit, nisi etiam efficiatur ut velit.

Procul dubio parum id est, quia ut supra diximus ex S. Bernardo Ser. 1. in Pentec. Sciens bonum & non faciens, peccatum est illi gratia. Quamquam & hac ipsa gratia non sit parva, quoniam demonstrat potentiam liberi arbitrii.

Potro ex jam dictis concludit Augustinus: Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem (utique eandem, bonam dederat Angelis. Et quæ ista? Sine bona voluntate, inquit Augustinus, lib. 12. de Civit. c. 9. hoc est, Dei amore nunquam sanctos Angelos fuisse credendum est, Verùm istam quis fecerat, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhereret, creavit, simul in eis & condens naturam, & largens gratiam?) In illa quippe enim fecerat qui fecerat verum. Dederat & adiutorium sine quo in ea non posset permanere si vellet, quia non deerat adiutorium per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius merum fuisset, si permanere voluisset. Hac ille.

Atque ut clariùs omnibus innoteceret distinctio adiutorii sine quo aliquid non fit, & distinctio adiutorii quo aliquid fit, in eodem lib. c. 12. sic scriptum reperio: Aliud est adiutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adiutorium quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere, nec tamen cum assuerint alimenta, eis sit ut vivat, qui mori voluerit. Ergo adiutorium alimentorum est, sine quo non fit, non quo sit ut vivamus, at vò beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adiutorium est enim non solum sine quo non fit, verùm etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adiutorium, & quo fit est, & sine quo non fit. Quia & si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Quid verius dici poterat?

Sed numquid ideo eliminanda gratia tantùm sufficiens? Minimè; aut potius amplectenda. Quid ergo respondebimus ad percelebre testimonium D. Augustini, quod videtur negare hominibus lapsis adiutorium sine quo non?

Existimant nonnulli, per adiutorium Augustinum ibi intellexisse gratiam habitalem, sive habitum charitatis, sine quo, vel aliquo suppleto ejus vicem, non poterat voluntas tamen si vellet perseverare in actuali & supernaturali amore Dei, quem Deus dederat Angelo & homini in prima ejus creatione, ac proinde

220. Adducitur percelebre testimonium D. Augustini, quo aliqui probant non dari gratiam sufficientem.

221. Discursus D. Augustini de adiutorio sine quo non.

Primum homo ex eo quod in creatione accepit potuisset perseverare.

222. Potentior est gratia quam Christi accipiunt, quam quæ Adæ fuit collata.

221. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

222. Potentior est gratia quam Christi accipiunt, quam quæ Adæ fuit collata.

223. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

224. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

225. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

226. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

227. Discursus Augustini de adiutorio sine quo non.

proinde si illum habitum non habuissent; sine culpa non eificient similes charitatis actus, quibus tamen necessaria, & eis imperata perseverantia continebatur.

Si, inquit, hoc adiutorium vel Angelo, vel homini cum primium facti sunt; desisset, quoniam non tali natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa ecessissent; adiutorium quippe desisset sine quo manere non possent.

Sequitur: Nunc autem quibus deest tale adiutorium tam pena peccati est; quicumque enim in hoc statu rerum caret gratia habituali, caret utique in peccatum peccati originalis vel actualis; cum si Adam non peccasset, omnibus in ipsa conceptione, quasi debita, concessa fuisset: illud autem jus in Adamo omnes amissimus, adeoque omnes, qui illam gratiam accipiunt, singulari divinae gratiae beneficio accipiunt, quod his verbis significat Augustinus: Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.

Addit: Et tunc amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verum etiam tantum de tale sit, ut velimus. Siquidem ita per peccatum inclinatum & attenuatum fuit liberum arbitrium; ut amplius gratia habitualis non sufficiat Sanctis ex parte voluntatis ad actuam illam perseverantiam, qua virtutum actibus continetur. Hoc Deo propitiante, inquit Confilium Araul. II. c. 25. & praedicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus posset, aut diligere Deum sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, posse, nisi gratia eum & misericordia divina praeveniret.

Quod probe intelligens Divus Augustinus, lib. de Corrupt. & grat. cap. 12. sic scribit: Nam si in tanta infirmitate vite huius ipsi relinquatur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellet, nec Deus in eis operaretur ut vellet, inter tot & tantas tentationes infirmitate sua, voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent (hoc est, non perseverarent) quia deficientes infirmitate, nec vellet, aut non ita vellet infirmitate voluntatis, ut possent perseverare, id est, ut perseverarent.

Sanè quòd S. Doctor hic per potentiam perseverandi intelligat actualem perseverantiam, vel inde satis constat, quòd velle non sit necessarium ad potentiam perseverandi, sed dumtaxat ad actum perseverantiae, ut clarissime patet in Adamo, qui potuit perseverare, sed quia noluit, non perseveravit.

Est in nobis, inquit Augustinus ibidem c. 11. per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse quòd volumus, verum etiam velle quòd possumus. Quod non fuit

in homine primo; unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Namque ut reciperet bonum, gratia non egebat, quia nondum perdidit: ut autem in eo permaneret, egebat adiutorio gratiae, sine quo id omnino non posset; & acceperit posse si vellet, sed non habuit velle quòd posset, nam si habuisset velle, non ait, posuisset perseverare, quia hoc habebat antecedenter ad velle, sed, perseverasset.

Posset enim perseverare etiam si vellet, quod ut nollet de libero descendit arbitrio, quod tunc ita liberum erat ut bene velle posset & male. Quid erit autem liberius libero arbitrio, quando non poterit servire peccato, quae futura erat & homini sicut facta est & Angelis sanctis merces meriti? Nunc autem per peccatum perdit bonum (id est, humano) merito (quia per peccatum perdidimus innocentiam, & naturalem possibilitatem, id est, gratiam habitualement, quae, si Adam non peccasset, omnibus in ipsa conceptione quasi debita fuisset infusa) in his qui liberantur, factum est donum gratiae, quae merces meriti futura erat. Donum, id quod, gratiae, quia hominibus lapsis omne meritum, est gratia, quoniam in Adamo perdidit jus, quod alioqui omnes habuissent ad gratiam habitualement, quae necessaria est ad meritum condignum vitae aeternae.

Primo itaque homini (ut verbis S. August. eodem lib. c. 12.) qui in eo bono, quò factus fuerat, restituit, acceperat posse non peccare; posse non mori, posse ipsum bonum non deserere; datum est adiutorium perseverantiae, non quò fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc verò Sanctus in regnum Dei per gratiam Dei praedestinatus; non tantum tale adiutorium perseverantiae datur; sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Ubi S. Doctor distinguit inter adiutorium perseverantiae, quò datum est Adamo, & nunc datur hominibus lapsis usque in finem perseverantibus.

Numquid inde bene inferunt ergo non perseverantibus usque in finem, nullum datur adiutorium perseverantiae; ne quidem tale, quò perseverare possent, si vellet? Non arbitror. Audiamus Conc. Trident. ff. 6. c. 13. De perseverantia munere (non ait, de potentia perseverandi) de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit; quò quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet. & eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absolutà certitudine pollicetur; & tamen in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent: Deus enim nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut capit opus bonum, ita persuet, operans velle & perficere.

Et verò quomodo possunt gratiae deesse, si non habeant gratiam, cum qua possint perseverare

228. Liberi- dum tunc est arbitri- cum peccato servitio non potest non potest

229. Perseverantia est adiutorium quale sit primo homini datur

230. Manus per se ferantur in eorum est Conc. Trid. Mans. 10. v. 22.

S. August.

verare si velint? Homo ergo, inquit August. lib. de Grat. & lib. arbit. c. 4. gratia iuvatur, ne sine causa voluntati eius iubeatur. Sine causa voluntati hominis lapsi iubetur perseverantia, si nullam omnino habeat gratiam perseverandi.

231. Vires primi hominis.

Fateor interim, & dico cum S. Augustino lib. de Corrept. & grat. c. 12. Tales vires habebat hominis voluntas, qua sine ullo fuerat insituta peccato, & nihil illi ex seipso concupiscentialiter resistebat, ut digne tante bonitati, & bene vivendi facilitati, perseverandi committeretur arbitrium; Deo quidem praesente, quid esset facturus invidie; praesente tamen, non ad hoc cogente (hoc est, necessitante) sed simul sciente, quid de illo ipse faceret iuste. Nunc vero postquam est illa magna peccati merito, amissa libertas (puta, ut ait S. Doctor lib. 1. contra 2. Epist. Pelag. cap. 2. habendi plenam cum immortalitate iustitiam) etiam maioribus donis adiuvanda remansit infirmitas voluntatis humanae, non solum ut possit perseverare, sed maxime ut perseveret.

232. Adam non indigebat adiutorio ad resistendum motibus concupiscentiae ex S. August. Rom. 7. c. 23. Gal. 5. c. 17.

Profecto, teste Augustino eodem lib. c. 17. Ille (Adam) non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti (Sancti in hac vita) cum dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: Quoniam in eis Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Atque in tali certamine laborantes ac periclitantes dari sibi pugnandi vincendiq; virtutem per Christi gratiam possunt. Ille vero nulli tali rixae a seipso adversus seipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proinde etsi non interrim latiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti: Ut quoniam, inquit Augustinus ibidem cap. 12. non perseverabunt nisi & possint & velint, perseverandi eis possibilitas, & voluntas, (id est, actualis perseverantia) divina gratia largitate donetur.

233. Gratia habitualis fuit necessaria pro statu Innocentiae.

Et sane, ut propius accedamus ad propositam difficultatem, neque Adversarii negant necessitatem gratiae habitualis pro statu Innocentiae, sed cum Divo Augustino fatentur, non minus in Angelis, quam in hominibus, bonam voluntatem, hoc est, charitatem Dei per Spiritum sanctum initio creationis diffusam fuisse. Constatendum est, inquit Augustinus lib. 12. de Civit. cap. 9. cum debita laude Creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere, verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum, qui datus est eis.

S. Aug.

Haec ergo voluntas bona, inquit Adversarii, seu charitas Dei, hoc est, gratia habitualis & operatoria divinitus data, necessario simul cum libero arbitrio iustum opus ope-

rante, concurrebat & influebat, sine cuius ope in iustitiae operatione per liberum arbitrium perseverare non poterat.

Ubi, ut vides, per bonam voluntatem non intelligunt amorem castum seu volitionem bonam, qua Angeli & homines in principio creationis suae adhererunt Deo, sed principium elicivum illius volitionis bonae; cum tamen alibi per bonam voluntatem intelligant volitionem, sive actum elicivum voluntatis, causantes nullam omnino esse bonam voluntatem, hoc est, volitionem Augustino, quam eundem illum amorem Dei. Omnis, inquit, reliqua voluntas est ei prava cupiditas, quia dilectio creaturae, haerens in creatura. quae creaturae rationali divina aeternaque lege prohibetur.

Et quaeso te, quid prohibetur creaturae rationali? Quid ei praecipitur? Nonne charitas habitualis? Nonne habitualis dilectio creaturae? Certum est, quod lex divina & aeterna praecipiat, & prohibeat actus voluntatis; ergo per voluntatem bonam, quam Deus dederat Angelo & homini, intelligere oportet iuxta Augustinum castum amorem sive volitionem, qua Deo adhererunt, quamquam & habitum charitatis, vel aliquid supplevis vicem habitus ipsi dederit, tamquam principium illius volitionis supernaturalis, quam se sola voluntas nullatenus poterat elicere.

Itaque Adversarii, ut probent ex D. Augustino, adiutorium sine quo non fuisse gratiam actualem, intelligunt per bonam voluntatem gratiam habitualem. Ita Janf. lib. de Grat. 1. hominis c. 13. ibi: Hoc ergo ut clarius ac distinctius nobis Augustinus exprimeret & imprimeret, ita loquitur (lib. de Corrept. & grat. c. 11.) Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, id est, charitatem seu iustitiam; in illa quippe, ut addit, cum fecerat, qui fecerat rectum. Ecce gratiam habituaalem, quam ei fuerat in ipsa conditione largitus. Mox vero subiungit: Dederat & adiutorium, hoc est, dederat ei quoque eiusdem bonae voluntatis adiutorium. Hoc enim sibi vult illud (&) hoc est, etiam; distinctum ergo fuit ab ipsa gratia bonae voluntatis. Cujus naturam ut magis explicaret: Sine quo, inquit, in ea non poterat permanere si vellet, id est, etsi vellet. Quo significat robur addidisse voluntati, ut in ea bona voluntate perseverare posset: ad quod non poterat nudum ejus velle sufficere; & proinde ab ipsa bona voluntate fuisse diversum. Nisi ridiculum omnino fuisse velimus Augustinum, qui dicere voluit, quod sine bona voluntate non potuerit in bona voluntate permanere, si vellet. Haec ille.

Sanè ridiculus fuisset Augustinus, si dicere voluisset, quod sine bona voluntate, id est, actuali amore superioris immutabilis boni non

non poterit in bona voluntate, id est, actuali amore Dei permanere si vellet. Sed quis hoc docet? Docent aliqui, Augustinum voluisse dicere, quod sine bona voluntate, id est, habitu supernaturali charitatis, vel aliquo suppleante ejus vicem, non poterit voluntas permanere, tamen vellet in bona voluntate, id est, actuali dilectione Dei super omnia; idque quia vires naturales voluntatis nequaquam sufficiunt in ratione principii physici productivi actus supernaturalis in substantia.

Quod ut Augustinus non voluisset dicere, equidem verissimum est, & liquet adjutorium illud habituale, distinctum fuisse ab ipsa bona voluntate, id est, actu amoris Dei, in quo hominem fecerat qui fecerat rectum. Fecerat, inquam, non se solo, sed specialiter cooperando libero arbitrio per habitum supernaturalem, aut aliud quidpiam suppleans ejus vicem.

Probant autem hi Auctores illam esse mentem Divi Augustini primò; quia S. Doctor utitur verbis designantibus, gratiam habitualem, & non actualem: *Istam gratiam, inquit lib. de Corp. & grat. c. 11. non habuit homo primus, quòd nunquam vellet esse malus, sed sicut habuit in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset.* Mox: *Quòd adiutorium si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium.* Paulò post: *Tale quippe erat adiutorium, quòd desereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet.* Rursum: *Sed hoc adiutorium si vellet desereret.* Et cap. 12. *Et in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellet.* Jam autem non dicimur permanere in gratia actuali, sed sequi illam atque ei consentire; non dicimur deserere gratiam actualem, sed ei dissentire vel resistere; permanere autem dicimur in gratia habituali, similiter deserere gratiam habitualem.

Unde bene scribit D. Fulgentius lib. de Incarnat. cap. 12. ita conditum fuisse Adamum, ut *Si iuvantem se gratiam Dei non desereret, premium vite æternæ tribueret Dei bonitas homini, si autem iustitiam divinam contemnens à gratia excidisset, supplicia retribuere iustitia peccatori.*

Idem est ergo gratiam deserere, & à gratia excidere; postremum non competit nisi gratia habituali: ergo nec primum. Docet quidem D. Augustinus, iustos Deum deserere, cum actuali ejus gratiæ resistunt; quemadmodum ille nos deserit cum subtrahit gratiam actualem; sed nusquam affirmat, hominem actualem gratiam deserere, verum eam repudiare, & dissentire.

Probant II. proprium est gratiæ actuali, quòd ad singulos actus detur nova; ergo de nulla, nisi fortè de ultima dici poterit: *In*

qua si permanere vellet, nunquam esset malus; quamvis enim uni aut alteri præbuisse assensum, tertiæ poterat dissentire; gratia verò habitualis est, quæ hominem formaliter & permanentiter facit bonum, quia & ipsa aliquid permanens est. Hinc rectè aliqui dixerunt: *Primus homo ex eo quod in creatione acceperat, potuisset perseverare; certum autem est, quod non acceperat omnes actuales gratias ad singulos actus necessarias.* Quocirca S. Augustinus non dicit: *Dabit adiutorium, sed: Dederat & adiutorium sine quo in ea non posset permanere.*

Quod verò sub finem cap. 12. ait: *Ita factum est, ut voluntas hominis invalida & imbecilla, in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei, cum & voluntas primi hominis fortis & sana, in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii, quamvis non defuturo adiutorio Dei, sine quo non posset perseverare si vellet, aliud nihil significat, quàm adiutorium illud in creatione acceptum, non autè defuturum fuisse, quàm ab homine deleretur.*

Cum ducens, inquit Sanctus Prosper Respon. 8. ad cap. Gall. quatuordecim Sacerdotibus (quorum constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est) verè et professione quemadmodum ipsorum habet sermo, dicimus, gratiam Dei per Iesum Christum Dominum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam iustitiam nos per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil verè sancti & pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Neque hæc donata ex Deo esse opinemur, ut quia ipse natura nostra auctor est, per conditionem iam hæc contrahere videtur. Quia dedit quidem ab initio hanc homini facultatem; sed omnes eam in illo amisimus, in quo omnes peccavimus. Dedit, inquam, ab initio hanc homini facultatem, id est, habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis, quibus valeret, si vellet, elicere actus verè sanctæque pietatis, id est, actus fidei, spei, & charitatis.

Si dixeris: Divi Augustini phrasi liberum arbitrium Adami non erat ullo pacto liberum, nisi per illam habitualem divini amoris gratiam; utpote quæ esset ipsissima libertas ejus ad bonum: ergo quando disputat de gratia adjuvante liberum arbitrium, non de ipso charitatis libertatem asserentis habitu, utpote qui sub ipso arbitrio quatenus libero comprehenditur: sed de distincto & libertatem flexibilem adjuvante adiutorio intelligi debet.

Respondent illi Auctores, Augustinus quandoque sumit liberum arbitrium, ut complectitur gratiam habitualem; sed tunc nullam ad bene agendum gratiam illi adjungit; aliquando verò sumit pro sola naturali facultate, & tunc ait indigere gratiæ adiutorio

primum est statim accendi quod ad singulos actus dicitur

239. Facultatem bene agendi omnes amiserunt in Adamo ex S. Prospero

240. Facultatem bene agendi omnes amiserunt in Adamo ex S. Prospero

241. Obiectio est D. Augustini

242. Responso, S. Augustini quando sua more libere arbitrium ut comprehendit

dit gratiam habituales, aliquando pro sola naturali facultate.

ad bene agendum. Priori sensu accipit liberum arbitrium lib. de Corrept. & grat. cap. 10. ubi affirmat S. Angelos per ipsum liberum arbitrium in veritate stitisse, & Adamum stare potuisse per ipsum liberum arbitrium: sed illo cap. non facit mentionem alterius gratia.

Secundo sensu usurpat nomen liberi arbitrii cap. 11. ne quis enim male interpretaretur quod dixerat cap. 10 primum hominem per ipsum liberum arbitrium stare potuisse, duo illa sejungit, quae ibi hoc nomine complexus fuerat; dicens: liberum arbitrium (scilicet naturalis facultas voluntatis) ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est nisi adiuvetur ab omnipotenti bono, hoc est, à Deo per gratiam habituales, vel aliud supplens ejus vicem.

243. Liberum arbitrium primi hominis non sufficiebat retinendae justitiae. Aug.

Similiter loquitur Enchi. cap 106. Esi peccatum in solo libero arbitrio (id est naturali facultate voluntatis) erat constitutum; non tamen iustitia (scilicet actualis) retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni (id est, Dei) divinum adiutorium praeberetur. Sicut enim mori est in hominis potestate cum velit, nemo est enim, qui non seipsum, ut nihil aliud dicam, vel non rescedendo possit occidere; ad vitam vero tenendam voluntas non satis est, si adiutoria sive alimentorum, sive quorumcumque tutaminum desint. Sic homo in paradiso ad se occidendum relinquendo iustitiam (id est, non eliciendo actus supernaturales, ubi & quando ex praecepto erant necessarii) idoneus erat per voluntatem; ut autem ab eo teneretur vita iustitia (id est, ut eliceret actus supernaturales, in quibus consistit vita iustitiae, hoc est, actualis iustitia) parum erat velle, nisi ille qui eum fecerat, adiuvaret. Sed post illam ruinam maior est misericordia Dei, quando & ipsum liberum arbitrium (id est, naturalis facultas voluntatis) liberandum est à servitute, cui dominatur cum morte peccatum. Nec omnino per se ipsum, sed per solam Dei gratiam, quae in fide Christi posita est liberatur, ut voluntas ipsa, sicut scriptum est, à Domino prepararetur. Hæc ille.

244. Liberum arbitrium instructum gratia habituali non potest peccare, nisi perdat illam gratiam.

Quis autem sapiens, & non intelligit ibi liberum arbitrium sumi pro sola facultate naturali? Non quod liberum arbitrium instructum gratia habituali non possit peccare, sed quoniam non potest peccare, nisi perdat illam gratiam; & præterea, quia illa gratia non est necessaria ad peccandum, adeoque quando consideratur in ordine ad peccatum, nullo modo complectere debet gratiam habituales. Porro hic ita consideratur; ut proinde mirum minime sit, quod ei sic considerato, adjungat adiutorium gratia habitualis, ut bene possit agere, & in iustitia, id est, amore casto perseverare.

Gratia habitualis est participatio immutabilis boni. Pet.

Sanè gratia habitualis participatio est immutabilis boni, id est, Dei; per illam enim efficiamur participes divinitatis, & consortes divinae naturae; juxta illud D. Petri Epist. 2. c. 1. v. 4. Per quem (scilicet Christum) maxima

& pretiosa nobis promissa donavit Deus: ut per hæc efficiamini divinae consortes naturae.

Quærit unde constet, Augustinum ibi loqui de iustitia actuali? Respondetur ex verbis immediatè præcedentibus: illam (immortalitatem in qua homo posset non mori) natam humanam perdidit per liberum arbitrium, & hæc (immortalitatem in qua non posset mori) est acceptura per gratiam, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum; quamvis sine gratia nec ullam meritum esse potuisset. Quia est peccatum &c.

Quid tibi videtur Lector? Gratia sive iustitia habitualis meritum est? An non magis, immo non sola iustitia actualis? Placuit enim omne meritum consistere in actu, neque Angelos sanctos meruisse suam beatitudinem per gratiam habituales, quam in creatione à Deo acceperant, sed per amorem castum, sive actum charitatis Dei, in quo ipsi per liberum arbitrium instructum gratia habituali steterunt, alii per liberum arbitrium eadem gratia instructum cadentibus, à divina, ut loquitur Gelsius Pontifex in dictis adversus Pelag. hæresim tom. 2. Concil. apud Bannum pag. 259. quæ illustrabatur gratia & participatione, seipsum plus diligendo, quam Deum.

Si voluntas, teste Augustino lib. 14. de Civit. cap. 13. in amore superioris immutabilis boni (id est, Dei) à quo per illum amorem illustrabatur ut cætera videret, & accendebatur ut rectè amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc tenebret & fugeretur, ut, vel illa (Eva) verum crederet disisse serpente, vel ille (Adam) Dei mandato uxoris præponeret voluntatem, putaretque se venialiter transgressorem esse præcepti, si vita sua sociam non desereret etiam in societate peccati. Non ergo malum opus factum est, id est, illa transgressio, ut cibo prohibito vesceretur, nisi ab eis qui mali iam erant per superbiam.

Nam male voluntatis, inquit ibidem, initium quid potuit esse nisi superbia? Initium enim omni peccati superbia est. Quid est autem superbia, nisi perverse celsitudinis appetitus? Perversa enim celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inherere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit cum sibi nimis placet. Sibi vero non placet, cum ab illo bono immutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi. Spontaneus est autem iste defectus; quoniam si voluntas &c.

Non ergo intelligit S. Augustinus illustrationem, & accensionem, quæ amorem Deo præcedant, & ad illum provocent; sed ipsum potius amorem Dei, per quem primi Parentes illustrabantur, & accendebantur, ut res creatas viderent, & rectè amarent.

Quemadmodum enim cum de Angelica creatura dixit 12. Confess. c. 15. Inest ei tamen

244. Quærit unde constet, Augustinum ibi loqui de iustitia actuali? Respondetur ex verbis immediatè præcedentibus: illam (immortalitatem in qua homo posset non mori) natam humanam perdidit per liberum arbitrium, & hæc (immortalitatem in qua non posset mori) est acceptura per gratiam, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum; quamvis sine gratia nec ullam meritum esse potuisset. Quia est peccatum &c.

cupiscentia mala concupiscentiam bonam &c. Quinto, Cupiditatem boni, 2. ad Bonif. c. 9.

Sexto, Bonam voluntatem, de grat. Christi c. 24. Septimo, Suavitatem, maxime lib. 2. de Peccat. merit. cap. 17. & 19. & Enarr. in Psalm. 84. ubi illud: Dominus dedit suavitatem, exponit de gratia voluntatis. Octavo, Dulcedinem, lib. 2. ad Bonif. c. 9. Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei. Nono, Delectationem, passim in libris, quos scripsit in defensionem divinae gratiae. Decimo, Condelectationem, lib. 1. de Nupt. & concupif. c. 30. Ista condelectatio legi Dei secundam interiorem hominem de magna nobis venit gratia Dei. Undecimo, Iucunditatem, in Psalm. 85. Si nulla iucunditas, deficiamus. Duodecimo, Voluptatem, tract. 26. in Ioan. Voluptate traheris. Quid est trahi voluptate? Delectare in Domino &c. Est quaedam voluptas cordis &c.

254. Ex his omnibus putat Dechamps S. Augustinum unum quidem adhibere gratia perleverantiae concessa Ad. amo & Angelis;

255. Sed contra rium ostendit Auctor.

Ex omnibus his nominibus, ne unum quidem vel semel adhibet S. Doctor, cum de gratia Adamo & Angelis concessa ad perseverandum disputat. Si ergo gratia medicinalis ex mente D. Augustini comprehendit motionem voluntatis, quoniam ab eo vocatur, Delectatio, Suavitas &c. patet adiutorium perseverantiae hominibus & Angelis in statu Innocentiae concessum, non comprehendere illam motionem, quia illud adiutorium non appellat Delectationem, Suavitatem &c. Haec est sententia Dechamps.

Sed apud me S. Augustinus gratiam perseverantiae concessam S. Angelis appellat lib. 12. de Civit. c. 9. Charitatem Dei diffusam in eis per Spiritum sanctum, ibi: Constatendum est igitur cum debita laude creatoris non ad solos sanctos homines pertinere verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum, qui datus est eis.

Quod ne gratis dicere videar, sic discurro: Postquam S. Augustinus c. 6. 7. & 8. disseruit de mala voluntate malorum Angelorum, docuitque nullam esse ejus causam efficientem, sed solum deficientem, transit c. 9. ad voluntatem bonam bonorum Angelorum, & ejus similiter causam inquirat, inquit: Si dixerimus nullam esse efficientem causam etiam voluntatis bonae, cavendum est ne voluntas bona bonorum Angelorum non facta, sed Deo coaeterna esse credatur. Ex quo perspicue manifestum est, Augustinum non loqui de gratia habituali, vel de potentia voluntatis, sed de actu; cum de hoc necessario agat, quando quaerit causam voluntatis mala.

256. An bona voluntas bonorum Angelorum sit facta cum ipsis, an sine illa fuerit prius?

Sed videamus quid Augustinus decernat. Porro (prosequitur) quia facta est (voluntas bona bonorum Angelorum) utrum cum ipsis facta est, an sine illa fuerit prius? Sed si cum ipsis, non dubium quin ab illo facta sit, a quo & ipsi: simulque ut facti sunt ei a quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhaeserunt: Eosque sunt isti (boni) ab illorum (malorum) societate discreti, quod hi in eadem voluntate bona manserunt, illi ab ea deficientes

do mutati sunt, mala scilicet voluntate, hoc ipso quod a bono defecerunt, a quo non defecerunt, si unquam voluissent.

Quia vero interrogatio Augustini supra posita duplex erat, ad secundam partem sic respondet. Si autem boni Angeli fuerint prius sine bona voluntate (hoc est, Dei amore) eamque in seipso Deo non operante fecerunt: ergo meliores a seipso quam ab illo facti sunt? Absit. Quid enim erant si ne bona voluntate (hoc est, Dei amore) nisi mali? Aut si propterea non mali, quia nec mala voluntas eis inerat, neque enim ex ea, quam nondum caperant habere, defecerant, retine nonnulli tales; nondum tam boni, quam esse cum voluntate bona (hoc est, Dei amore) caperunt.

At si non potuerunt seipso facere meliores, quam eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam fecit, profecto & bonam voluntatem (hoc est, Dei amore) quam meliores essent, nisi operante adiutorio Creatoris habere non possent.

Et cum id egerit eorum voluntas bona, ut non ad seipso, qui minus erant, sed ad illum qui summus est converterentur, eiq; stabilius adherentes magis essent, eiusque participatione sapienter beatique viverent: quid aliud ostenditur, nisi voluntatem quamlibet bonam, inopem fuisse in solo desiderio remansuram, nisi ille qui bonam naturam ex nihilo sui capacem fecerat, ex seipso faceret implendo meliorem, prius faciens excitando avidiorem? Id est, quid aliud ostenditur nisi voluntatem quamlibet bonam (id est, amorem Dei bonorum Angelorum) inopem (id est, inefficacem seu instabilem) fuisse in solo desiderio remansuram, nisi ille qui bonam naturam ex nihilo (naturae & meriti) sui capacem fecerat (secundum naturam & gratiam) ex seipso faceret implendo meliorem (augmento gratiae & gloriae) prius faciens excitando avidiorem, auxilio gratiae actualis & efficacis, ne inops in solo desiderio remaneret, id est, ut esset amor efficax & stabilis.

Neque enim hoc loco disputat Augustinus, & inquirat causam illius tantum bonae voluntatis, quam omnes Angeli tam boni quam mali in sui creatione acceperunt, sed maxime illius bonae voluntatis, per quam S. Angeli aliis cadentibus steterunt, id est, perseveraverunt usque in finem. Si quidem continuo subiungitur: Nam & hoc discutendum est, si boni Angeli ipsi in se fecerunt voluntatem bonam (id est, perseverantiam bonae voluntatis) utrum aliqua eam, an nulla voluntate fecerunt. Si nulla, utique nec fecerunt. Si aliqua, utrum mala an bona. Si mala, quomodo esse potuit mala voluntas bene voluntatis effectrix? Si bona, iam ergo habebant. Et istam quis fecerat, nisi ille qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adherent, creavit simul in eis & condens naturam & largiens gratiam?

Ubi loquitur de primo actu amoris & nomine Gratiae intelligit, vel illum ipsum actum (solet quippe Augustinus bonum opus, quod per gratiam Deus operatur, gratiam appellare)

vel sine adiutorio gratiae, à qua ille actus pro-

ductus fuit. Unde (prosequitur) sine bona voluntate, hoc est, Dei amore (actuali felicit) nunquam sanctos Angelos fuisse credendum est, quemadmodum aliquando fuerunt, & in aeternum erunt Angeli mali, de quibus illico atexit: Isti autem qui cum boni creati essent, tamen mali sunt: mala propria voluntate, quam bona natura non fecit, nisi cum à bono sponte defecit, ut mali causa non sit bonum, sed defectus à bono: aut minorem acceptam amoris divini gratiam, quam illi qui in eadem perseverant (ubi insinuare videtur fortè S. Angelos à principio suae creationis fuisse formaliter beatos, id est, habuisse visionem & fruitionem beatificam, immo & certam scientiam suae aeternae felicitatis) Aut si utriusque boni aequaliter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuvi (id est, efficaci adiutorio gratiae actualis diutius perseverantes in bona voluntate, hoc est, Dei amoris actuali) ad eam beatitudinem plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimè forent pervenerunt, non jam per speciem & in ænigmatè, aut cognitione abstractiva; sed facie ad faciem Deum videntes, & taliter viro fruentes.

Sicut, inquit, etiam in libro, quem sequitur iste, tractamus, id est, lib. 11. c. 11. ibi: Quae cum ita sint, nullo quidem modo secundum aliquod tempus spatium prius erant illi spiritus tenebrae, quos Angelos dicimus. Sed simul et facti sunt, lax facti sunt, non tamen ita tantum creati, ut quoquo modo essent, & quoquo modo viverent, sed etiam illuminati, ut sapienter beatèque viverent. Ab hac illuminatione averti quidam Angeli, non solum non obtinuerunt excellentiam sapientis beatèque vitae, quae percul dubio non nisi aeterna, aeternitatisque suae est certa atque secura: sed & rationalem vitam licet insipientem, sic habent, ut eam non possint amittere, nec si velint. Quatenus autem antequam peccassent, illius sapientiae fuerint participes, definire quis potest? In eius tamen participatione aequales fuisse istos illis, qui propterea verè plenèque beati sunt, quoniam nequaquam de sua beatitudinis aeternitate salvantur, quomodo dicitur sumus: quandoquidem si aequales in ea fuissent, etiam isti in eius aeternitate mansissent pariter beati, quia pariter certi?

Et cap. 13. sic scribit: Quocirca cuius iam non difficiliter occurrit, utroque coniuncto esset beatitudinem, quam recto proposito intellectus naturalis desiderat: hoc est, ut & bono incommutabili, quod Deus est, sine ulla molestia persuaatur, & eo se in aeternum esse mansurum, nec ullà dubitatione cunctetur, nec ullo errore fallatur. Hanc habere Angelos lucis, pià fide credimus: hanc nec antequam caderent habuisse Angelos peccatores, qui suà pravitate illà luce privati sunt, consequenti ratione colligimus: habuisse tamen aliquam etsi non præfiam beatitudinem, si vitam egerunt ante peccatum, profectò credendum sunt. Aut si durum videtur quando facti sunt Angeli, alios credere ita factos, ut

non acciperent præscientiam vel perseverantiam, vel casus sui: alios autem ita factos, ut veritate certissima aeternitatem suae beatitudinis nossent: sed aequalis felicitatis omnes ab initio creati sunt, & manserunt, donec isti, qui nunc mali sunt ab illo bonitatis lumine suà voluntate cecidissent; profectò multo est durius nunc putare Angelos sanctos aeternae suae beatitudinis incertos, & ipsos de semetipsis ignorare, quod nos de illis per Scripturas sanctas nosse potuimus.

Et paucis interjectis rursum ait: Cuius (felicitatis aeternae) illi alii (mali Angeli) quia certi non fuerunt: non enim erat eorum aeterna felicitas, cuius certi essent, quae finem fuerat habitura: restat ut aut imparati fuerint (id est, ut Sancti Angeli à principio creationis suae fuerint certi de sua aeterna felicitate, sicut Angeli mali) aut si parati fuerint (id est, si omnes incerti) post istorum (malorum Angelorum) ruinam, illis (Angelis sanctis) certa scientia suae sempiternae felicitatis accesserit.

Addit tertiam conjecturam (si ita appellari placeat) Nisi forte quis dicat, id, quod Dominus ait de diabolo in Evangelio: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit; sic esse capiendam, ut non solum homicida fuerit ab initio, id est, in initio humani generis; ex quo utique homo factus est, quem decipiendo posset occidere; verum etiam ab initio suae conditionis in veritate non steterit; & ideo nunquam beatus cum sanctis Angelis fuerit, suo recusans esse subditus Creatori, & superbia suà velut privata potestate elatus, ac per hoc falsus & fallax, quia nec quisquam potestatem omnipotentis evadit.

Hec fusius volui referre, ut unusquisque videat, quàm obcurè & dubiè in hac materia loquatur D. August. ut proinde merito dixerit Ertius 1. dist. 41. §. 14. agens de Praedestinatione Angelorum: Quod si nihilominus adhuc contendat aliquis, Augustina verba, quae obiecta sunt, huc insècti non posse, putetque eum revera alterius esse sententiae: tum respondebimus, ea quae de adiutorio primi hominis & Angelorum obsecutus, & ut videtur extra Scripturam auctoritatem ab illo disputata sunt, ad hoc ut ex ea comparatione gratiae nostrae per Christum reparationis magis emineret, non debere prauidicare doctrinam, quae apud alios Patres, ipsiusque D. Thomam in huiusmodi rebus exactissimum doctorem expressior reperitur, maxime propter rationes in eam partem gravissimas, & ut nobis videtur insolubiles, & clarè in Scriptura fundatas. Haec ille.

Ceterum, utcumque sit de opinionibus jam relatis ex D. Augustino, Constatendum est (inquit ipse lib. 12. de Civit. v. 9.) cum debita laude Creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere, verum etiam de sanctis Angelis (qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per liberum arbitrium steterunt ipsi) posse dici, quod charitas Dei (id est, amor Dei actualis, non tantum quo primo instanti adhererunt Deo, sed etiam

262. Mali Angeli non fuerunt certi felicitatis aeternae

263. S. August. de praedest. Angelorum obcurè & dubiè fuit locutus.

264. De sanctis Angelis dicitur posse quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum.

Vertical text in the left margin, including 'Angelos fuisse credendum est', '257. fed beatus', '260. Cretarum', '261. Angelus', '262. Mali Angeli', '263. S. August.', '264. De sanctis Angelis'.

Vertical text in the right margin, including '262. Mali Angeli non fuerunt certi felicitatis aeternae', '263. S. August. de praedest. Angelorum obcurè & dubiè fuit locutus.', '264. De sanctis Angelis dicitur posse quod charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum.'.

in quo steterunt, aliis ab illo cadentibus) diffusa sit in eis per spiritum sanctum, qui datus est eis: nec tantum hominum, sed primitus præcipue, Angelorum bonum esse quod scriptum est: *Mibi autem adhibere Deo bonum est.*

Psal. 72. v. 26.

Profectò cum S. Augustinus illo cap. non tantum disputet de prima volitione bona Angelorum, sed etiam de perseverantia, seu volitione, per quam formaliter steterunt sancti Angeli, malis Angelis cadentibus, & disputationem suam illis verbis concludat; nulla prorsus est ratio, cur magis dicta putentur de prima volitione, quam de secunda, aut tertia (si ita placet loqui) id est de volitione, per quam formaliter steterunt Angeli boni, malis Angelis cadentibus.

265.

Explicatur illa verba: *Nunc autem quibus deest gratiam sufficientem.*

Demus itaque Adversariis nostris D. Augustinum per adjutorium sine quo non intellexit non tantum illuminationem intellectus, sed etiam accensionem voluntatis, sive indeliberatum motum dilectionis, præter habitum charitatis; nonne jam conclamatum est: hominibus lapsis deest gratia sufficiens? Existimo quòd non. Quomodo ergo intelligendum est; quòd ait lib. de Corrupt. & grat. c. 11. *Nunc autem quibus deest tale adjutorium &c.*

266.

Explicatur illa verba: *Nunc autem quibus deest &c.*

Respondent aliqui, Augustinum minimè negare quòcumque adjutorium, sed tale, quò proximè & faciliter possit homo implere mandata, quale adjutorium habuerunt Angeli & primi Parentes, juxta illud D. Augustini lib. 1. de peccat. merit. c. 37. *Agitur de illius quadam mentis valentia, usque rationis, quo præceptum Dei legemque mandati & docilis Adam caperet, & faciliè posset custodire si vellet.* Et istud lib. 2. cont. Fel. c. 8. *Si quid infirmitatis patiuntur, qui non possunt implere quòd volunt, marisefitum est hoc venisse de iraduce primi peccati Adam, & de consuetudine mala. Nam hodie libera voluntate faciunt homines consuetudinem, quam cum fecerunt facile superare non possunt.*

Explicatio rejicitur.

Sed contrà facit, quòd Augustinus loquatur de tali adjutorio, quòd si defuisset Angelo vel homini, non utiq; suà culpà cecidissent; jam autem suà culpà cecidissent, esto accepissent solam orandi gratiam, sicut de facto suà culpà cadunt, quibus hæc una adest gratia. Et sicuti de facto suà culpà cadunt, qui simpliciter possunt; etsi difficulter, observare præcepta divina, ita Angelus & homo tunc suà culpà cecidissent, quantumvis difficulter potuissent perseverare.

267.

Alia explicatio.

Aliter ergo respondet Felix de Reprob. c. 6. diff. 7. n. 23. quòd Augustinus solum voluit, quòd quamvis omnibus peccatoribus Deus tribuat auxilia sufficientia, ut à peccatis resurgant, non tamen in quocumque instanti & continuo, ut patet, & hoc in pœnam peccati, quò carebant Angeli & primi Parentes in statu Innocentiæ; & ita continuo illud habebant; nam erat quasi debitum illi statui:

nos verò illud habemus non continuo; sed quando occurrit tentatio, vel præceptum adimplendum. Hæc ille.

Sed rursum opponi potest: tametsi Angeli & homo non habuissent adjutorium illud continuo, dummodò habuissent, quando erat præceptum adimplendum, suà culpà cecidissent.

Ideo sit tertia responsio: Augustinus quidem ibi dicit, aliquos non habere gratiam sufficientem, quòd & nos dicimus; nam Conclusio expressè concedit, non omnibus omnino tempore eam dari; haud equidem docet Sanctus Doctor, tali casu hominem peccare, si non servet præceptum, sed tantum ait, illam subtractionem esse pœnam peccati: *Nunc autem quibus deest tale adjutorium, iam peccati est;* quòd si voluisset significare homines sine tali gratia, nunc verè peccare, potuisset dicere: *Nunc autem quibus deest tale adjutorium, suà culpà cadunt;* nam eadem phrasi loquitur de Angelo; & Adamo dicens: *Si hoc adjutorium vel Angelo vel homini quam primum facti sunt defuisset, non utique suà culpà cecidissent.*

Nec obstat, quòd, ut aliqui docent, Demones peccent per omissionem actus præcepti, etiam supernaturalis, quem tamen defectu gratiæ sufficientis non possunt elicere; quia ad subtractionem illius gratiæ dederunt causam per peccatum personale, & ideo, secundum eosdem Doctores, omisso rectè imputatur ipsis in peccatum personale, si non novum, saltem idem continuatum. Et idem consequenter possit dici de homine, qui propter peccatum personale damnatus est; vel in vita per tale peccatum dedit causam subtractioni gratiæ sufficientis.

Hinc respondeo quartò & ultimò, Augustinum non negare illud adjutorium hominibus viatoribus, sed Angelis & hominibus damnatis, qui etiam propterea non amplius suà culpà cadunt, id est, damnabiliter seu demeritoriè peccant.

Et verò quia omnes homines potuissent Deus relinquere, & in æternum deserere subtrahendo etiam gratiam sufficientem, sicuti reliquit & deseruit malos Angelos; hinc Sanctus Doctor continuo attexit: *Quibus autem datur tale adjutorium (scilicet hominibus viatoribus) secundum gratiam datur, non secundum debitum, vel quasi debitum sicut datum fuit Angelis, & primis hominibus pro tempore, quo nondum positivè demeruerant illud adjutorium; & tanto amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id Deo dare placuit (scilicet prædestinatis ad vitam æternam) ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum ac tale sit ut velimus; id est, non tantum datur gratia sufficiens, sed etiam efficiax; non solum possibilitas perseverandi,*

sed etiam voluntas perseverandi, seu ipsa perseverantia.

Finio verbis Seraphici Doctoris Sancti Bonaventuræ 2. dist. 28. art. 2. q. 2. illa positio Pelagii (puta, quod liberum arbitrium secundum statum, in quo nunc est, absque munere gratiæ, omni possit tentationi resistere propria virtute) tamquam erronea repudianda est. Hoc autem fuit quod decepit Pelagium, quod liberum arbitrium nunquam desinitur omni gratiæ gratis datâ (de illo agit tempore, quo tentationi resistendum est) & ipse posse gratiæ attribui ipsi nature. Superbiâ enim excecatus, nescivit distinguere inter dona naturalia, & gratiâ.

Et infra sic ait: Ad illud quod obicitur, quod liberum arbitrium integrum est, respondendum est sicuti dicebatur in opponendo, quod hoc intelligitur quantum ad essentiam potentiarum, non quantum ad perfectionem habituum consequentium. Et si queratur ulterius, utrum possit resistere vel non. Dicendum, quod de aliqua tentatione per se non potest: si tamen consentiat, non est à culpa immunis; propter hoc quod adiutorium gratiæ sibi præsto est, si vellet suscipere. Propter hoc etiam, quod ex propria sua culpa devenit in illam necessitatem.

Deinde q. 3. concludit totam doctrinam illius Distinctionis sub hac forma verborum: Patet igitur ex prædicto quantum sit necessaria libero arbitrio gratia gratum faciens, quia sine ea non potest à peccato resurgere; nec potest adversarium vincere (id est, allequi oppositum ejus, quod diabolus intendebat. Intendebat autem diabolus hominem reddere inimicum Dei, & facere dignum æterno supplicio) nec potest mandata Dei implere.

Patet nihilominus quantum sit necessaria gratiæ gratis datâ (id est, gratiæ actualis) quia sine ea non potest liberum arbitrium ad gratiam gratum facientem sufficienter se disponere: non potest etiam omni tentationi resistere: non potest etiam in aliquod bonum quantumcumque modicum quod sit ordinatum ad salutem, sive merito congrui, sive merito condignitatis. Et licet possit in aliquod bonum morale, vix aut nunquam tamen faceret nisi malum, propter peccati originalis corruptionem. Et ex his manifestè convincitur error Pelagii, & superbiæ, quæ se contra divinam gratiam erigebat; & negatæ gratiæ Dei, sibi, quod erat gratiæ usurpabat; & dum hoc agebat, seipsum à munere divini gratiæ elongabat.

Ceterum quod tunc Pelagius, hodie multi faciunt peccatores, qui ingrati gratiæ Dei, quæ possent pecciter si vellet, peccata peccatis accumulantes; de die in diem differunt Penitentiam, in vacuum Dei gratiam recipientes, & dum hoc agunt, seiplos à munere divini gratiæ in tantum elongant, ut non nisi difficillimè possint, immo moraliter non possint veram elucere penitentiam, tametsi velint; præterquam quod sæpè desistantur omni gratiæ sufficiente, tam proximè quàm

remotè, ut patet in illis qui in ipso actuali peccato, iusto Dei iudicio subito extinguuntur, vel immediatè post incidunt in perpetuam amentiam, vel distracti ad alia, amplius non cogitant de Penitentia agenda, ac proinde non habent necessariam libertatem ad illam Penitentiam; quam tamen habuissent, si suo tempore gratiæ divini cooperati fuissent, pro ut poterant si voluissent. Sed quia noluerunt, profectò eorum culpa est, quod in peccatis suis moriantur absque sufficienti gratiæ verè penitendi.

Itaque nulla gravitas, multitudo, aut iteratio peccatorum, stabili lege impedit auxilium efficax verè penitendi, minus sufficiens, quod Deus nulli negat, licet non omnibus det proximè sufficiens, ut nec omni tempore remotè sufficiens, sed solum aliquando pro loco & tempore, ita ut si homo illo bene uteretur, daret ulterius auxilium usque ad illud, quod proximè sufficeret ad veram Penitentiam remissivam omnium peccatorum mortalium.

Si autem à me queritur; Penitentia remittit omnia peccata mortalia partialiter, an totaliter? Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Penitentia de facto remittit omnia peccata mortalia totaliter, nullam videlicet relinquendo deordinationem moralem, ne quidem venialem. Posset aliqua peccata, si Deus vellet, remittere solum partialiter, relinquendo scilicet aliquam deordinationem moralem.

Hæc Conclusio quoad primam partem optime probatur argumento partim positivo, partim negativo. Siquidem simpliciter & absolute affirmat Scriptura, Penitentiam remittere omnia peccata mortalia. Ezech. 18. v. 21. & 22. Si impius egerit Penitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, viam suam non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor. Et alibi frequenter.

Similiter loquantur Sancti Patres & Oecumenica Concilia; neque usquam meminerunt remissionis partialis, id est, remanentis aliqujus deordinationis morales, vel saltem venialis: ergo talis remissio seu remanentia

273. Conclusio.

274. Probat prima pars Conclus. ex Scriptura.

Ezech. 18.

ss Patribus & Conciliis.